

11138

অসমৰ
সামাজিক-সাংস্কৃতিক
ভৱিষ্যতঃ
এটি সমীক্ষা

২০৪
২০৪০০০০

যতীন্দ্ৰকুমাৰ বৰগোহাঞি

অসম সাহিত্য সভা

১১১৩৮

৪২১১

অসমৰ সামাজিক, সাংস্কৃতিক ভৱিষ্যৎ : এটি সমীক্ষা

যতীন্দ্ৰকুমাৰ বৰগোহাঞি

অসম সাহিত্য সভা

Asamar Samajik
Sanskritik
Bhavishyat

A critical study of Socio-cultural future of Assam
written by Sri Jatindra Kumar Borgohain and
Published by Sri Sailen Das, General Secretary,
Asam Sahitya Sabha, Chandra Kanta Handique
Bhavan, Jorhat 785001

Price Rs. 35.00 only

© অসম সাহিত্য সভা

প্ৰকাশক
শ্ৰীশৈলেন দাস
প্ৰধান সম্পাদক
অসম সাহিত্য সভা
চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন
ঘোৰহাট-৭৮৫০০১

প্ৰথম প্ৰকাশ : ২৪ ফেব্ৰুৱাৰী ১৯৯৮ খ্ৰীষ্টাব্দ

মূল্য : ৩৫.০০ টকা মাথোন

২৬৪ (প্ৰা)

প্ৰচ্ছদ : শ্ৰী বজ্জিত গগৈ

মুদ্ৰণ :
অভিযাত্ৰী মুদ্ৰণ আৰু প্ৰকাশন
চেনিকুটী, কে. কে. বি ৰোড
গুৱাহাটী ৭৮১০০৩

ভূমিকা

অসম আৰু অসমীয়া জাতিৰ অতীত প্ৰায় পাহৰণিৰ গৰ্ভত। বৰ্তমান সন্ধানহীন, অবিশ্বাস আৰু ভাঙোনমুখী চিন্তাই গ্ৰাস কৰা জনগোষ্ঠীয় সংঘাতত জৰ্জৰিত আৰু অনিশ্চিত, ভৱিষ্যৎ অন্ধকাৰাচ্ছন্ন আৰু বাস্তৱিকতে প্ৰায় শূন্যতাৰ হাঁহকাৰেৰে পূৰ্ণ। জাতীয় নেতৃত্ব নৈতিকতাহীন, দায়িত্বহীন আৰু অপৰাধপ্ৰৱণ।

জাতিটোৰ এনে এটা দুৰ্ভাগ্যপূৰ্ণ অৱস্থাৰ বাবে মূলতঃ জগৰীয়া ইয়াৰ দূৰদৃষ্টিহীন আৰু স্বার্থান্ধ মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ ৰাজনৈতিক নেতৃত্ব, শেষ লক্ষ্য কেৱল 'এচেপ্তি' আৰু মন্ত্ৰিত্ব! ৰাজ্যখনৰ দুৰ্বল অৰ্থনীতি টনকিয়াল কৰা আৰু ৰাজ্যখনৰ সমূহ জনগোষ্ঠীৰ মংগলৰ বাবে দেহে-কেহে লগাৰ মানসিকতা আদৰ্শৰ ভগা হাটত বেহা কৰা অসমীয়া মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীয়ে হেৰুৱাই পেলাইছে। ৰাজনৈতিকভাৱে ভণ্ড আৰু প্ৰতাবক এই মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ ৰাজনৈতিক নেতৃত্বই, দল-মত নিৰ্বিশেষে বিগত পাঁচটা দশকত অসমৰ অৰ্থনীতিক এটা লাওলোৱা, কেন্দ্ৰৰ ওপৰত বা কেন্দ্ৰীয় মঞ্জুৰীৰ ওপৰত সম্পূৰ্ণ নিৰ্ভৰশীল, ভিক্ষাৰীৰ অৰ্থনীতিত পৰিণত কৰিছে। এই অৰ্থনৈতিক দুৰৱস্থা আৰু জনগোষ্ঠীসমূহৰ ভিতৰতে কিছুমানৰ তুলনামূলকভাৱে অতীব জৰ্জৰিত অৱস্থাই পৰাম্পৰিক বিদ্বেষৰ সৃষ্টি কৰিছে।

এইটো অনস্বীকাৰ্য সত্য যে দুৰ্বল আৰু স্বার্থান্ধ মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীয়েই সাধাৰণতে জনগোষ্ঠীয় বিচ্ছিন্নতা বিচাৰে। কাৰণ, ভাগ ভাগ হ'লেহে এই স্বার্থান্ধ সকলৰ ক্ষমতালিপ্সা পূৰণ হয়। স্বার্থৰ যুঁজে যিবোৰ কাৰণত অসমীয়া ৰাইজৰ মধ্যবিত্ত অংশক সংকীৰ্ণতাৰ পথলৈ লৈ গৈছে, অতি সাম্প্ৰদায়িক কৰি তুলিছে, ঠিক সেইদৰেই জনগোষ্ঠীসমূহৰ মাজতো সৃষ্টি কৰিছে সাম্প্ৰদায়িকতা, পাৰস্পৰিক সন্দেহ আৰু হিংস্ৰতা।

এই সত্যটো দোহৰাৰ প্ৰয়োজন নাই যে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকা আৰু সমগ্ৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চল সম্পদত চহকী হোৱা সত্ত্বেও, পৃথিৱীৰ প্ৰায় চাৰি ভাগৰ এভাগ চাহ বাগিচা, ভাৰতৰ প্ৰায় শতকৰা পঞ্চাশ ভাগ খনিজ তেল, প্ৰায় শতকৰা পয়সত্তৰ ভাগ উচ্চ মানৰ প্লাইউড অসমে উৎপাদন কৰা সত্ত্বেও অসমৰ অনগ্ৰসৰ অৱস্থা সৃষ্টিৰ মূলতে হ'ল ঔপনিৱেশিক নেগুৰডাল, এই নেগুৰডাল খামুটি ধৰি থকা বাবেই ভাৰত চৰকাৰে নিজেও গোলামী বা তথাকথিত সাম্ৰাজ্যবাদী অৰ্থনৈতিক নিয়ন্ত্ৰণ মানি থাকিব লগা হৈছে আৰু অসমকো একেখন যুঁৱলিতে পিষ্ট কৰি ৰাখিছে।

এই আৰ্থ-ৰাজনৈতিক ভেটিটোৰপৰা বিচ্ছিন্নভাৱে আমাৰ সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক সমস্যাবিলাক বিশ্লেষণ কৰাটো সম্ভৱ নহয়। সমস্যাবিলাকৰ গুৰিতেই হ'ল এই অৰ্থনৈতিকভাৱে কেৰোণীয়া ব্যৱস্থাটো। মধ্যবিত্ত, সুবিধাবাদী

(খ)

ৰাজনৈতিক নেতৃত্বই ইয়াৰ মাজতে কিছু সুযোগ গ্ৰহণ, দালালী আৰু গোমস্তাগিৰি কৰি সা-সুবিধা উপভোগ কৰা বা ধন ঘটাটোৱেই ইয়াৰ দেশসেৱা, অৰ্থনৈতিক সেৱা আৰু ৰাজনৈতিক কৰ্মৰ প্ৰধান বৈশিষ্ট্য।

ব্যাখ্যা নিম্প্ৰয়োজন যে এই অৱস্থাটো অকল অসমৰে বৰ ৰোগ নহয়, ই সমগ্ৰ দক্ষিণ এছিয়াৰে – অৰ্থাৎ ভাৰতৰ সীমা চেৰাই বাংলাদেশ, পাকিস্তান, শ্ৰীলংকা আদি দেশৰো সমস্যা।

আনহাতে এনে সমস্যাবোৰ অকল অসমীয়া জাতিৰে নহয় ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকা তথা উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ নানা জনগোষ্ঠী তথা ভাৰতৰ প্ৰান্তীয় জাতি সত্তাবোৰৰো সমস্যা এইবোৰেই।

সাধাৰণভাৱে সমগ্ৰ মানৱ জাতিৰ আৰু বিশেষভাৱে প্ৰত্যেক সমাজ আৰু প্ৰতিটো জাতিৰ সংস্কৃতিৰ বুনুিয়াদ হ'ল ইয়াৰ অৰ্থনীতি। অৰ্থনীতিৰ সা-সুবিধাবিলাকৰ ইয়াৰ ব্যক্তিগত সৃষ্টি – যেনে বিভিন্ন আহিলা-পাতি, যন্ত্ৰ, ভাস্কৰ্য আৰু স্থাপত্যৰ আহিলাবোৰ আৰু বৈজ্ঞানিক তথা কাৰিকৰী বিকাশৰ লগতে মানসিক জগতৰ কৰ্ষণৰ ফলস্বৰূপ সকলো নান্দনিক সৃষ্টিয়েই নিৰ্ভৰশীল। এই কথা অৱশ্যে প্ৰথমেই উল্লেখ কৰি থোৱা ভাল যে অৰ্থনৈতিক-সামাজিক ভেটিটোৱে সংস্কৃতি জগতৰ বা মানুহৰ মানসিক উৎকৰ্ষতাৰ সকলো ক্ষেত্ৰকে প্ৰভাৱান্বিত কৰিলেও, ই মাত্ৰ একমাত্ৰীয় সম্পৰ্ক নহয়, দুন্দুৰমূলক। আমাৰ সংস্কৃতিয়েও অৰ্থনীতি পুনৰ নিৰ্মাণৰ বাবে উত্তাপ বৃদ্ধি কৰে, মানসিক জগতে বা সচেতন মানসিক ক্ৰিয়াৰ অৰ্থনীতি আৰু সমস্ত বস্তুজগত সৃষ্টি, পুনৰসৃষ্টি কৰা নাইবা ভাঙি গঢ়াৰ প্ৰৱণতা তীব্ৰতৰ কৰি তোলে।

বৰ্তমান ঠিক এই অৱস্থাটোৱেই হৈছে। অসমীয়া আৰু ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ অন্যান্য জনগোষ্ঠীৰ সচেতন অংশই ইয়াৰ পংগু আৰু স্থিৰ আৰ্থ-সামাজিক ব্যৱস্থাটোৰ পৰিৱৰ্তন বিচাৰিছে; ফলত শূন্যময় অন্ধকাৰৰ মাজত সৃষ্টি হৈছে নতুনকৈ গঢ়াৰ তাগিদা। সৃষ্টি হৈছে নানা ভিন্নমুখী ধাৰাৰ অস্থিৰতা আৰু হৃদকম্পন বাঢ়িছে। এইটো স্বাভাৱিক। কাৰণ, এটা প্ৰতিষ্ঠিত ব্যৱস্থাই, যেতিয়া সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক বিকাশৰ সামৰ্থ্য হেৰুৱাই পেলাই, তেতিয়াই মানুহে প্ৰচলিত ব্যৱস্থাৰ পৰিৱৰ্তন বিচাৰে। সংঘাতৰ উকমুকনি সৃষ্টি হয়। বিদ্ৰোহ আৰু বিপ্লৱৰ সূচনা হয়।

নিশ্চিত সন্তোষৰ সৃষ্টি হোৱা নাই যদিও বৰ্তমান অসমত উল্লেখিত ধৰণৰ পৰিৱৰ্তন-উন্মুখ অৱস্থা এটাবৈ সৃষ্টি হৈছে। সামাজিক-সাংস্কৃতিক জৰ্জৰিত অৱস্থাটোৰ সম্যক বিশ্লেষণৰ বাবে আমি এই প্ৰচেষ্টা কৰাৰ আৰ্থ-ৰাজনৈতিক উচ্ছৃংখল অনিশ্চয়তাৰ পটভূমিও এইটোৱেই।

প্ৰধান সম্পাদকৰ একাষাৰ

অসম সাহিত্য সভাই ১৯৯৭-৯৮ বৰ্ষৰ ১৮ ডিচেম্বৰ তাৰিখে গোলাঘাট জিলাৰ সৰুপথাৰত অসম কেশৰী অধিকাৰি ৰায় চৌধুৰীদেৱৰ স্মৃতি দিৱসৰ দিনটো “জাতীয় জাগৰণ দিৱস” স্বৰূপে পালন কৰিছিল। সভাৰ পৰম্পৰাগত কাৰ্যসূচীৰ অন্তৰ্গত এই দিৱস উপলক্ষ্যে সেইদিনা “অসমৰ সামাজিক সাংস্কৃতিক ভৱিষ্যত : এটি সমীক্ষা” শীৰ্ষক এটি বক্তৃতানুষ্ঠানৰ আয়োজন কৰা হয়। সভাৰ অনুৰোধ ৰক্ষা কৰি বিশিষ্ট চিন্তাবিদ-সাংবাদিক শ্ৰীযুত যতীন্দ্ৰকুমাৰ বৰগোহাঞিদেৱে উক্ত বক্তৃতাৰ পৰিবৰ্তিত আৰু পৰিমৰ্জিত ৰূপেই এই গ্ৰন্থখনি। শ্ৰীযুত বৰগোহাঞিদেৱে সভাৰ অনুৰোধ ৰক্ষা কৰি যথা সময়ত পাণ্ডুলিপিটো আমাৰ হাতত অৰ্পণ কৰে। এই ছেগতে তেখেতলৈ আমাৰ আন্তৰিক কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

অসম সাহিত্য সভাৰ ১৯৯৭-৯৮ বৰ্ষৰ প্ৰকাশন উপ-সমিতিয়ে গ্ৰন্থখনি প্ৰকাশৰ সিদ্ধান্ত গ্ৰহণ কৰে। গ্ৰন্থখনি প্ৰকাশৰ ক্ষেত্ৰত আমাক বিভিন্ন পৰামৰ্শ আগবঢ়াইছে সভাৰ সভাপতি মাননীয় ড° নগেন শইকীয়াদেৱে সেয়েহে তেখেতলৈ আমাৰ শ্ৰদ্ধা নিবেদন কৰিছোঁ। সভাৰ ডিফু কাৰ্যালয়ৰ সহকাৰী সম্পাদক শ্ৰীকণ্ঠা কান্ত ভৰালী, ধন ভৰালী শ্ৰীৰবীন গোস্বামী, কাৰবি আংলং জিলা সাহিত্য সভাৰ সম্পাদক শ্ৰীকবেন দাসেও আমালৈ সহায় আগ বঢ়াইছে। তেখেতসকললৈ শলাগ জনাইছোঁ। বেটুপাতটি আঁকি দিছে উদীয়মান শিল্পী শ্ৰীৰঞ্জিত গগৈয়ে। অতি কম সময়ৰ ভিতৰত গ্ৰন্থখনি ছপা কৰি দিছে গুৱাহাটীৰ অভিযাত্ৰী মুদ্ৰণ আৰু প্ৰকাশনৰ স্বত্বাধিকাৰী শ্ৰীমনোৰঞ্জন শৰ্মাই। আটাইলৈ আমি কৃতজ্ঞতা জ্ঞাপন কৰিছোঁ।

এই গ্ৰন্থখনি এটি স্পৰ্শকাতৰ বিষয়ৰ ওপৰত প্ৰণয়ন কৰা হৈছে। আমাৰ সামাজিক জীৱনে লেখকৰ চিন্তাধাৰাৰ পৰা এটি নতুন দিশৰ সন্ধান পাব বুলি আমি অনুভৱ কৰোঁ। পাঠক সমাজে গ্ৰন্থখনি আন্তৰিকতাৰে গ্ৰহণ কৰিলে আমাৰ শ্ৰম আৰু প্ৰচেষ্টা সাৰ্থক হোৱা বুলি অনুভৱ কৰিম।

২৪ ফেব্ৰুৱাৰী ১৯৯৮ খ্ৰীষ্টাব্দ

চন্দ্ৰকান্ত সন্দিকৈ ভৱন

ঘোৰহাট ৭৮১০০১

শ্ৰীশৈলেন দাস

প্ৰধান সম্পাদক

অসম সাহিত্য সভা

জাতি, কলা-শিল্প, ভাষাৰ মৃত্যু হয়নে?

Ancient Society গ্ৰন্থত লিউইছ হেন্ৰী মৰ্গানে প্ৰাচীন ইণ্ডিয়ান জনগোষ্ঠীসমূহৰ বিলুপ্তিৰ বিপদ সম্পৰ্কে সৱধান-বাণী প্ৰকাশ কৰিছিল এইদৰে :
.... while fossil remains buried in the earth will keep for the future students, the remains of Indian arts, languages and institutions will not. They are perishing daily and have been perishing for unwards of three centuries.' (Preface, Ancient Society, 1877, Lewis Henry Morgan) । 'ভাৰতীয়' কলা-শিল্পক পৃথিৱীৰ বুকুত সমাধিস্থ 'ফজিল' ৰূপত ভৱিষ্যতৰ ছাত্ৰই পাব; কিন্তু ভাষা আৰু অনুষ্ঠানবিলাকত নাপায়। এইবোৰ প্ৰতিদিনেই ধ্বংসপ্ৰাপ্ত হৈছে আৰু বিগত তিনিটা শতিকা জুৰি এই ধ্বংসকাণ্ড চলি আছে। মৰ্গানে স্পষ্টভাৱে এই কথা উল্লেখ কৰিছিল যে আমেৰিকান সভ্যতাৰ হেঁচাতে এইটো ঘটিছে। প্ৰকৃততে মৰ্গানে ভবা দৰেই বিগত পাঁচশ বছৰত ঔপনিৱেশিক আৰু দমনমূলক আমেৰিকান সভ্যতা আৰু সংস্কৃতিৰ হেঁচাত ভাৰতীয় বা প্ৰাচীন নৃগোষ্ঠীগত সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ অৱনতি ঘটিছে। দুৰ্বল আৰু আৰ্থ-সামাজিক তথা প্ৰযুক্তি কৌশলগতভাৱে নিজকে প্ৰতিযোগিতামূলক জগতত বিকশিত কৰিব নোৱাৰাবিলাকৰ হয় পূৰ্ণবিলুপ্তি ঘটিছে নাইবা তেনেবোৰ প্ৰজাতি সম্পূৰ্ণ বিৰল, অবিকশিত ৰূপত পেঁপুৰা লাগি আছে।

ঔপনিৱেশিক যুগৰ প্ৰসাৰ আৰু অৱদমনৰ ফলত আৰ্থ-সামাজিক আৰু প্ৰযুক্তিকৌশলগত ক্ষেত্ৰত দুৰ্বল জনগোষ্ঠীৰ অস্তিত্ব বিলুপ্ত হোৱাৰ প্ৰক্ৰিয়াটো প্ৰতিদ্বন্দ্বিতামূলক জাগতত বহল অৰ্থত স্বাভাৱিক, সেইদৰে বিলুপ্তিৰপৰা ৰক্ষা পাবৰ বাবে কৰা প্ৰয়াসো অত্যন্ত স্বাভাৱিক প্ৰক্ৰিয়াৰ মাজতে পৰে। ইউৰোপীয় জাতিবিলাকৰ ঔপনিৱেশিক সম্প্ৰসাৰণ বা বিকাশৰ পৰ্বত হোৱা ধ্বংসাত্মক প্ৰক্ৰিয়াবোৰৰ ঐতিহাসিক খতিয়ান আমি এই বচনাত দাঙি ধৰিব খোজা নাই, মাত্ৰ ইয়াৰ ভয়াবহতা আৰু ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়াৰ কথা মাত্ৰ প্ৰথমেই উনুকিয়াই থলোঁ। কাৰণ, আমাৰ সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ বৰ্তমানৰ জটিল সমস্যাসমূহৰ প্ৰায় ভাগৰে সৃষ্টি আৰু জটিল ৰূপ গ্ৰহণৰ যুগটোৱেই হ'ল ঔপনিৱেশিক।

বহুতৰে মনত সন্দেহ হ'ব পাৰে যে ইউৰোপীয় উপনিৱেশবিলাকৰ প্ৰত্যক্ষ শাসন নাইকিয়া হোৱাৰ লগে লগেই উপনিৱেশবাদৰ অন্ত পৰিল নেকি? নাইবা

তেনে ব্যৱস্থাৰ ধ্বংসাত্মক প্ৰক্ৰিয়াবিলাক নাইকিয়া হ'ল নেকি? তেনে প্ৰশ্নৰ স্পষ্ট উত্তৰ হ'ল : নাই হোৱা! শক্তিশালীৰ ক্ষমতাৰ প্ৰসাৰ আৰু দমন প্ৰক্ৰিয়া কুৰি শতিকাৰ শেষ দশকলৈকে চলি আছে। ঔপনিৱেশিক নেপুৰডালত ওলমি আছে আমাৰ দুৰ্বল, অনুন্নত অস্তিত্ব।

আদিম যুগৰপৰা বৰ্তমানলৈকে ধ্বংসৰ গৰাহত পৰা আৰু প্ৰায় ধ্বংসপ্ৰাপ্ত হোৱা ভাৰতীয় সভ্যতাবিলাকৰ ভিতৰত সিন্ধু সভ্যতা প্ৰধান আৰু স্বাধীন। জনগোষ্ঠীয় সংগঠন আৰু ভাষা সম্পূৰ্ণ বিলুপ্ত হোৱা এই সভ্যতাৰ মাত্ৰ ভাস্কৰ্য, কলা-শিল্পৰ অৱশেষ পোৱা গৈছে খনন কাৰ্যৰ ফলত। প্ৰাচীন যুগৰ এনে সভ্যতাবিলাকৰ বাহিৰেও ইতিহাসে ঢুকি পোৱা যুগৰ অৱশেষ আমাৰ নদীমাতৃক সভ্যতাৰ কোলাত প্ৰতি চপৰা প্ৰাচীন শিলাখণ্ডৰ বুকুত, য'ত প্ৰাচীন মানুহৰ হাতৰ পৰশ পৰিছিল শিলৰ বুকুত, তাতেই আমি বিচাৰি পাওঁ।

প্ৰশ্ন উঠে আধুনিক যুগতো সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ এনে বিলুপ্তি ঘটিব পাৰে নেকি? নিশ্চয় পাৰে। বৃহৎ শক্তিৰ বা প্ৰভাৱশীল জনসমষ্টিৰ ভাষাৰ, সৃষ্টি আৰু অৰ্থনীতিৰ অগণতান্ত্ৰিক হেঁচাৰ প্ৰকোপত পৰিলে দুৰ্বল বা ক্ষুদ্ৰ জাতিসত্তাৰ বিলুপ্তি ঘটিব পাৰে। শক্তিবহীন অৱস্থাত পৰিলে এনে জনগোষ্ঠীয়ে স্বাভাৱিক বিকাশৰ ক্ষমতা হেৰুৱাই ক্ৰমান্বয়ে শক্তিশালী ভাষা-কৃষ্টিৰ অনুগামী হৈ নতুন সাঁচত ভাঁজ ল'বও অৱশ্যে পাৰে।

সুকীয়া সুকীয়া জাতি সত্তাবিলাক সমতাৰ গণতান্ত্ৰিক বিধিৰ আধাৰত সম-স্বত্ব থকা ব্যৱস্থাৰ জৰিয়তে স্বীকৃত নহ'লে ধ্বংসকাৰী প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা বৰ্তি থাকে, সংঘাত বাঢ়ে, সাম্প্ৰদায়িকতা বাঢ়ে, কেতিয়াবা গ্ৰাস কৰাৰ প্ৰয়াসো বাঢ়ে। আনকি আনকি অৱদমিত কৰাৰ বাবে সামাজিক-ফেচিবাদী (Social fascist) প্ৰৱণতা-বিলাকেও প্ৰকাশ্যে নাইবা ওৰণি তলত গা কৰি উঠে।

অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিক ব্যৱস্থা সলনি হ'লেও সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ বুকুৰপৰা ধ্বংসকাৰী অৱদান আৰু গ্ৰাস কৰাৰ প্ৰৱণতা দূৰ কৰিবলৈ প্ৰয়োজন হয় সাংস্কৃতিক জাগৰণৰ।

সামাজিক ক্ষেত্ৰত পৰিৱৰ্তন

অসম আৰু উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সামাজিক জীৱনত অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ পৰিৱৰ্তন কিছুমান ঘটিছে তুলনামূলক দ্ৰুত গতিৰে। ইংৰাজ অহাৰ পিছৰপৰাই প্ৰকৃততে পুৰণি, মধ্যযুগীয় আৰু সামন্ততান্ত্ৰিক সামাজিক গাঁথনি ভঙাৰ বাবে বহল ভিত্তিক পৰোক্ষ আয়োজন চলিল গণ-শিক্ষাৰ প্ৰসাৰৰ জৰিয়তে। মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ বিকাশ হ'ল ধীৰে ধীৰে। তুলনামূলকভাৱে প্ৰথমে অসমীয়া ভাষীসকলৰ মাজত হ'ল এই প্ৰসাৰ। অসমীয়া মধ্যবিত্তসকলে আধুনিক অসমীয়া জাতি গঠনৰ বাবে অৰ্থনৈতিক বুনিয়াদ নিৰ্মাণ, শিক্ষাৰ প্ৰসাৰ, ভাষাৰ উন্নতি আৰু অধিকাৰৰ প্ৰতিষ্ঠা, উজনি-নামনি, পাহাৰ-ভৈয়াম আৰু পমুৱা-খলুৱাৰ সমন্বয় সাধনৰ ক্ষেত্ৰত নেতৃত্ব ল'লে। এক বিলম্বিত প্ৰক্ৰিয়াৰে অসমীয়া জাতিয়ে গঢ় ল'লে।

জাতি গঠনৰ এই প্ৰক্ৰিয়াটো কিন্তু অসমীয়াৰ মাজতে সীমাবদ্ধ নাথাকিল। সুকীয়া ভাষা-কৃষ্টি আৰু অৰ্থনৈতিক বুনিয়াদ থকা, ভৌগোলিকভাৱে অখণ্ড এলেকাত বাস কৰা খাচি, মণিপুৰী, মিজো, নগা, অৰুণাচলী, গাৰো আদি জনগোষ্ঠীয়ে সুকীয়া জাতি হিচাপে নিজকে প্ৰতিষ্ঠা কৰিলে '৪৭ চনৰপৰা মাত্ৰ একুৰি পাঁচ বছৰ মানৰ ভিতৰতে। ইংৰাজৰ দিনৰ অসমখন সাতখন সুকীয়া সুকীয়া ৰাজ্যত পৰিণত হ'ল।

প্ৰক্ৰিয়াটো ইয়াৰ পিছত সূচনা হ'ল অসমৰ বুকুতে থাকি, প্ৰায় জীপ নোযোৱাকৈ, যুগ যুগ ধৰি নিজৰ ভাষা, কৃষ্টি, পৰম্পৰা ৰক্ষা কৰি অহা জনগোষ্ঠী-বিলাকৰ মাজত সূচনা হ'ল মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ উৰু-মুকনি, নতুন জাতি গঠনৰ প্ৰস্তুতি চলিল। শিক্ষাৰ প্ৰসাৰৰ ফলত ডাক্তৰ, উকীল, আমোলা, অভিযন্তা, ঠিকাদাৰ, ব্যৱসায়ী শ্ৰেণীৰ বিকাশ হ'ল— এই জনজাতিসকলৰ মাজত। নিজৰ অস্তিত্ব সম্পৰ্কে তেওঁলোক সচেতন হ'ল আৰু আৰম্ভ কৰিলে সুকীয়া ৰাজ্য গঠনৰ আন্দোলন। বড়ো, কাৰ্বি, মিচিং, দেউৰী, তিয়া আদি ভৈয়ামৰ প্ৰায় সকলো জনজাতিৰ মাজতে স্বায়ত্ততা অৰ্জনৰ বাবে এক ৰাজনৈতিক-সাংস্কৃতিক জাগৰণৰ সূচনা হ'ল।

পৰিৱৰ্তনৰ এই প্ৰক্ৰিয়াটোত পাৰ্বত্য ৰাজ্য গঠনৰ পৰ্বক অসমীয়া শিক্ষিত শ্ৰেণীয়ে যথেষ্ট আপত্তি সহকাৰেহে মানি লৈছিল। অসমৰ মধ্যশ্ৰেণীৰ প্ৰায়

সকলোৱে এই ৰাজ্যগঠনৰ প্ৰক্ৰিয়াটোক ষড়যন্ত্ৰমূলক বুলি ভাবে যদিও অন্তৰ্নিহিত পৰিৱৰ্তন প্ৰক্ৰিয়াৰ স্বাভাৱিকতা কিন্তু অনস্বীকাৰ্য। কাৰো ষড়যন্ত্ৰ নাথাকিলেও এই প্ৰক্ৰিয়াৰ সূচনা হ'ব।

‘বৰ অসম’ৰ ধাৰণাটোৱে কিন্তু এই পৰিৱৰ্তনৰ প্ৰক্ৰিয়াটোক গ্ৰহণ নকৰিলে। ক্ৰোধ আৰু আক্ষেপ থাকিল বহুতৰে। সাতভনীৰ একতাৰ সূত্ৰডাল এই বৰ অসমৰ মানচিত্ৰৰ মোহেৰে কলুষিত কৰিবলৈ বহুতেই চেষ্টা কৰিলে। জনজাতিসকলৰ স্বাধিকাৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ প্ৰয়াসকো সেইদৰে গণতান্ত্ৰিক দৃষ্টি-ভংগীৰে প্ৰথমৰেপৰা গ্ৰাহ্য কৰা নহ'ল – ইতিবাচকভাৱে সমাধান কৰাৰ প্ৰচেষ্টা কৰা নহ'ল।

অসমীয়া মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ বুজন অংশই জনজাতি সমস্যা কিদৰে সমাধান হ'ব তাক নিৰ্ণয় কৰাত ব্যৰ্থ হৈছে। বৰ অসমৰ একতাৰ এক ধুঁৱলি-কুঁৱলি ধাৰণাই প্ৰায় সকলোকে আচ্ছন্ন কৰি থকাৰ ফলত যি কোনো ধৰণৰ জনজাতীয় স্বাধিকাৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ আন্দোলনকে সন্দেহৰে চোৱাটো এটা জাতীয় কু-অভ্যাসত পৰিণত হ'ল।

প্ৰক্ৰিয়াটো কিন্তু ইয়াতে ক্ষান্ত নাথাকিল। সুকীয়া ভাষা আৰু কৃষ্টি জীপ নোযোৱাকৈ নথকা সম্প্ৰদায় কিছুমানেও ৰাজনৈতিক স্বাৰ্থত জনজাতিকৰণত উজান দিলে। উদ্দেশ্য শিক্ষিত চামৰ বাবে অধিক সুযোগ-সুবিধা আদায় কৰা। জনজাতিকৰণৰ ধামখুমীয়াত আহোম, কোঁচ, চুতীয়া আদি সম্প্ৰদায়সমূহো জঁপিয়াই পৰাত অসমীয়া সমাজখনৰ ভাঙোনৰ বেখা ধীৰে ধীৰে প্ৰকট হৈ পৰিল। কোনেও স্বীকাৰ কৰিবলৈ ইচ্ছা নকৰিলেও – এয়া যেন জাতিটোৰ দুৰ্ভাগ্যৰ দিনলিপি!

কিন্তু গণতান্ত্ৰিক আৰু সুস্থ দৃষ্টি-ভংগীৰে বিচাৰ কৰিলে চকুত পৰে যে অনুন্নত জনগোষ্ঠী আৰু অবদমিত বা প্ৰবাঞ্চিত সম্প্ৰদায়সমূহে নিজৰ অধিকাৰ বিচৰাত বৰ বেছি বিসংগতি নাই। এইটো এটা স্বাভাৱিক সামাজিক প্ৰক্ৰিয়া। কিন্তু ইয়াকে ৰাজনৈতিকভাৱে সুবিধাবাদী মহলে এক বিচ্ছিন্ন হোৱাৰ আন্দোলনলৈ ৰূপান্তৰিত কৰাৰ ফলস্বৰূপে মিশ্ৰিত জন-সম্প্ৰদায়ৰ ৰাজ্যখনত সূচনা হৈছে অবিশ্বাস আৰু আতংক।

এতিয়া মূল প্ৰশ্নটো হৈছে – অসম প্ৰকৃততে থাকিব নে নাই? উত্তৰ এক ভাঙিব নোৱাৰা বা কোনেও ভাঙিবলৈ চেষ্টা নকৰা এটা সাথৰৰ দৰে হৈছে।

সামাজিক ক্ষেত্ৰত হোৱা এনে পৰিৱৰ্তনবোৰ অসমীয়া সমাজখনত অতি বিৰূপ আৰু বিসদৃশ যেন লগাৰ মূল কাৰণ হ'ল পুৰণি সংস্কাৰবিলাকৰপৰা

সমাজখন মুক্ত নোহোৱাটো। ধৰ্মীয় আৰু সামাজিক ৰীতি-নীতি, জাত বিচাৰ আদিৰ ক্ষেত্ৰত কাম্য, যুক্তি নিৰ্ভৰ, বৈজ্ঞানিক পৰিৱৰ্তন নহ'ল। ফলত নিম্ন জাত বা উচ্চ জাতৰ তথাকথিত ধাৰণাই ইয়াত এক ৰাজনৈতিক-সামাজিক সংঘাতৰ ৰূপ ল'লে। সংস্কাৰৰ যুগ শ্ৰীমন্ত শংকৰৰ দিনতে আৰম্ভ হৈছিল যদিও এই কাম ফেৰা কিন্তু আৰম্ভ কৰাতে থাকি গ'ল। সমাপ্ত আজিলৈকে নহ'ল – হোৱাৰ সম্ভাৱনাও ক্ষীণ। কাৰণ, ইতিমধ্যে বিচ্ছিন্নতাই ফলা বাঁহৰ জোৰা মাৰিব নোৱাৰাকৈ দূৰত্ব বঢ়াই দিলে।

এতিয়া সংস্কাৰমুক্ত হোৱাৰ বাবে বৈজ্ঞানিক মানৱীয় সমতাৰ আধাৰত এখন সমাজ ৰচনা হ'ব লাগিব। সেইটো নোহোৱা পৰ্যন্ত অস্থিৰ বিচ্ছিন্নতাৰ উদ্ভাদনা থাকিবই।

ধ্বংস আৰু সৃষ্টিশীল ধ্বংস

ব্রহ্মপুত্ৰ উপত্যকাতো আমি পাওঁ বিলুপ্তি আৰু প্ৰগতিৰ এক বিৰতিবিহীন খতিয়ান। বহুবোৰ জনগোষ্ঠীয় ৰাজ্যৰে শিলালিপি, তাম্ৰলিপি আদিৰ বুকুত অৱশেষ মাত্ৰ আছে। কিছুমানৰ তেনে অৱশেষো নাই। শিলৰ হাতিয়াৰ, ব্যৱহাৰ কৰা আহিলা, আচবাব-পাত্ৰ আদিৰ অৱশেষ মাত্ৰ আছে। কি ভাষা কৈছিল, কেনে বৰণ আছিল, কেনে সংগঠন আছিল তাৰ অস্তিত্ব বিচাৰি পাবলৈ নাই। আনকি তেৰ শতিকাৰপৰা ইংৰাজ অহাৰ আগলৈকে সম্পূৰ্ণ বিলুপ্ত হোৱা আৰু বিলুপ্ত হৈ নতুন ৰূপত গঢ় লোৱা জাতি আমাৰ মাজত আছে। ইতিহাসৰ সকলোবিলাক বিলুপ্তিৰ প্ৰক্ৰিয়া ধ্বংসাত্মক নহয়, সৃষ্টিশীলো। সামাজিক মিলন (Social intercourse) বিয়া-বাক, সাংস্কৃতিক আত্মীকৰণ (Assimilation) আদিয়ে বহু সৰু সৰু জনগোষ্ঠীৰ সংমিশ্ৰণ আৰু মিলন ঘটাই একোটা নতুন জাতিৰ জন্ম দিয়ে। পুৰণি ভাষা, সংগঠন, ৰীতি-নীতি, ধৰ্ম, ভাষা আদিৰ প্ৰভাৱৰপৰা মুক্ত হৈ একোটা নতুন জাতিৰ জন্ম হয়। অসমীয়া তেনে এটা জাতি। নল মৰে, গজালি উঠে, গুণগতভাৱে নতুন গজালি বাঢ়ে।

গতিকে মানৱ জাতিৰ কোনো কোনো অংশত কিছুমান জনগোষ্ঠীৰ বিলুপ্তিৰ ফলত সদায় সংস্কৃতিৰ সম্পূৰ্ণ বিলুপ্তি ঘটে তেনে নহয়, নতুন নলৰ গজালিটোৱে পুৰণিৰ ধাতুখিনি আত্মীকৰণ কৰি নিজকে বলৱান কৰে, বহু সময়ত সুকীয়া সাজ-পাৰ, ভাষা-কৃষ্টি গতি উৰি অধিক বলৱান ৰূপত আগবাঢ়ে। আমাৰ চকুৰ আগতে থকা নগা, মিজো, অৰুণাচলী, খাচি আদিয়ে তেনে উদাহৰণ দাঙি ধৰিছে। এইবোৰ বিলম্বিত, সৃষ্টিশীল ধ্বংসৰ প্ৰক্ৰিয়া, গুণগতভাৱে নতুন সংস্কৃতিৰ বিকাশৰ প্ৰক্ৰিয়া। ইতিবাচকভাৱে এনে প্ৰক্ৰিয়াবিলাকক থলুৱা মানুহে আদৰি লৈছে।

পৰিৱৰ্তনৰ এনে প্ৰক্ৰিয়াবিলাকত শক্তি বা জোৰ (Force)-ৰ প্ৰভাৱ অনস্বীকাৰ্য। কিন্তু এই শক্তিৰ প্ৰভাৱতকৈ সংস্কৃতিৰ বহল অৰ্থত জীৱন-চৰ্চা বা সভ্যতাৰ প্ৰভাৱ অধিক প্ৰবল। এই জীৱন-চৰ্চা আৰ্থিক আৰু প্ৰযুক্তি কৌশলগতভাৱে শক্তিশালী নতুনৰ বুকুত ভেজা দি প্ৰবল ৰূপত আগবাঢ়ি আহিলে, তেনে প্ৰাবল্যৰ জোৰাৰক দুৰ্বল বা স্থিৰ কৃষ্টিয়ে বাধা দি ৰাখিব নোৱাৰে।

সৃষ্টিশীল ধ্বংসৰ উদাহৰণ দিবলৈ চুকাফাৰ সৃষ্টি যজ্ঞতকৈ সুন্দৰ উদাহৰণ পাবলৈ নাই। যাৰ মহত্বৰ বাবেই চুকাফাৰ সতীৰ্থবৰ্গক চুকাফাসহ থলুৱা মানুহে

ধ্বংস আৰু সৃষ্টিশীল ধ্বংস

স্বৰ্গৰপৰা নামি অহা শক্তিশালী মানুহ বুলি বা উপকথাৰ ইন্দ্ৰবংশী বুলি ভাবিবলৈ উদ্গনি দিছিল। বাস্তৱিকতে কিন্তু তেওঁলোক সোণৰ জখলাৰে নামি অহা নাছিল, পৰ্বতীয়া হাবি-বন কাটিহে আগবাঢ়ি আহিছিল। দ সাৰুৱা মাটি দখল কৰিছিল। ম'হৰে হাল বাই, কোনো কোনোৰ মতে গুটীয়া ম'হৰে হাল বাই সময়ত আগধীয়া শালি ধানৰ খেতি কৰিছিল। হাতী, ঘোঁৰা আৰু ধাতুৰ অস্ত্ৰ-শস্ত্ৰ ব্যৱহাৰ কৰিছিল। বৰো খেতি নাইবা পিছতীয়া দ-মাটিত খেতি কৰা মানুহখিনিক আঘোণ মাহৰ পিছত পৰাভূত কৰাটো এই তুলনামূলকভাৱে আগবঢ়া মানুহ খিনিৰ বাবে অকণো কঠিন নাছিল। আদান-প্ৰদান, মূলতঃ কৃষি কাৰ্যকে ধৰি অন্যান্য সৃষ্টিশীল কামেৰে থলুৱা মানুহৰ মন জয় কৰি 'চুকাফা-জাত'ৰ মানুহে নিজৰ তাই ভাষা হেৰুৱাই পেলাইছিল স্বেচ্ছাই, থলুৱা কিছুমান গোষ্ঠীয়েও নিজৰ পুৰণি ভাষা আৰু জনগোষ্ঠীয় সংগঠন আৰু পৰিচয় আনকি অস্তিত্বই হেৰুৱাই পেলাইছিল। সৌমাৰৰ থলুৱা বৰাহী, কছাৰী, সোণোৱাল, ঠেঙাল, মৰাণ, আহোম আদিৰ সন্মিলনত এটা নতুন জাতিৰ জন্মৰ বীজ ৰোপিত হৈছিল। ইয়াত বৰাহীৰ বা তাইৰ বিলুপ্তিৰ ফলত কৃষ্টিৰ ধ্বংস হোৱা নাই – বৰং জন্ম হৈছে এক নতুন উচ্চাংগ কৃষ্টিৰ অসমীয়া কৃষ্টিৰ! গুণগতভাৱে শক্তিশালী এই কৃষ্টিয়ে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকা দ্ৰুতগতিৰে জয় কৰাৰ মূল কাৰণো এই গুণগত নতুনত্ব, গুণগত নতুনত্বই হ'ল নতুনৰ সঁচাৰ-কাঠি, নতুন 'দৈৱিকতা'।

সৃষ্টিশীল ধ্বংস (Creative Destruction) আৰু অবদমনমূলক বা ঔপনিৱেশিক ধ্বংস সাধনৰ মাজত পাৰ্থক্য আছে। সৃষ্টিশীল ধ্বংসৰ সামগ্ৰিক ফল প্ৰগতিশীল, মানৱ জাতিৰ বাবে আশাপ্ৰদ। কিন্তু ঔপনিৱেশিক ধ্বংস কাৰ্য প্ৰতিক্ৰিয়াশীল মানৱ-জাতিৰ ভৱিষ্যতৰ বাবে বিপদজনক, সামাজিক-ফেচিবাদী (Social Fascist) এনে ধ্বংস কাৰ্যই সমাজৰ স্বাভাৱিক বিকাশৰ পথ ৰুদ্ধ কৰে।

প্ৰগতিশীল সংস্কৃতিৰ বৰ্ণাঢ্যতা

চুকাফাই গঢ় দিয়া সামাজিকভাৱে সহনশীল নতুন গোষ্ঠীৰ অসমীয়া সমাজখনৰ বিকাশ কিন্তু অবিৰতভাৱে চলি থকা নাছিল, স্থায়ী-কৃষি আৰু পাইক প্ৰথাৰ বিকাশৰ জৰিয়তে, শ্ৰম-ভিত্তিক মধ্যযুগীয় ম'হে টনা নাঙলৰ প্ৰযুক্তিৰে টানি নিব পৰা পৰ্বলৈকে ইয়াৰ স্বাভাৱিক বিকাশ সম্ভৱ। ইয়াৰ বুকুত তুলমামূলকভাৱে (সুকীয়া হ'লেও) উন্নত নাইবা শক্তিশালী কৃষ্টিৰ বিলীন-প্ৰক্ৰিয়া অসম্ভৱ আছিল, বৰং এনে ক্ষেত্ৰত পুৰণি আৰু নতুনে সহায়স্থান কৰিছিল। আহোম ৰাজতন্ত্ৰই ঔদ্যোগিক বিপ্লৱ আৰম্ভ কৰিব পৰা নাছিল, আজিলৈকে সেইটো সম্ভৱ নহ'ল। গতিকে, জোৰপূৰ্বক (Forceful) আত্মীকৰণ সম্ভৱ নহ'ল। কাৰণ, ঔদ্যোগিক বিপ্লৱৰ তীব্ৰতাই যি হাৰত কৃষক গোষ্ঠীবিলাকক উচ্ছেদিত, নিঃস্ব আৰু নিৰ্মূল কৰে, যিদৰে সৰ্বহাৰা ৰূপত সকলো সম্পত্তিহীনক ঔদ্যোগিক শ্ৰমিকত পৰিণত কৰে, তেনে এটা প্ৰক্ৰিয়া আহোম যুগত সূচনা নহ'ল। বিলীন নোহোৱাকৈয়ে, আহোম ৰাজতন্ত্ৰৰ লগত 'শক্তিশালী মিত্ৰ' নাইবা 'পৰাভূত মিত্ৰ' এই দুই ৰূপত জনজাতি ৰাজ্যবিলাকৰ বেছিভাগ থাকি গ'ল আৰু এই বিলীন নোহোৱা উপাদানবিলাকেই প্ৰদান কৰিলে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ এক বৰ্ণাঢ্যতা।

কুৰি শতিকালৈকে এই বৰ্ণাঢ্যতা বক্ষা কৰি থকাটো এফালে অবিকলিত প্ৰযুক্তি আৰু সংগঠনৰ ফল, আনফালে পৰিয়ালভিত্তিক সম্পৰ্কক অতি বেছি গুৰুত্ব প্ৰদান কৰা জনগোষ্ঠীয় উপাদানৰ পৰিৱৰ্তনবোধী ক্ষমতাৰ চিন। দুয়োটা কাৰণতে বিলীন নোহোৱাকৈ থকা জনজাতীয় উপাদানবিলাকৰ উপৰি অসমত বিলীন নোহোৱাকৈ থকা আন কিছু উপাদান আছে — যিখিনি জনজাতীয় নহয়। এই অজনজাতীয় বিলীন নোহোৱা উপাদানবিলাকৰ প্ৰায় সকলোখিনি ইংৰাজৰ যুগ আৰু '৪৭ চনৰ পিছত অসমলৈ প্ৰব্ৰজিত হোৱা জনগোষ্ঠীৰ। (১) পমুৱা মুছলমান, (২) বঙালী ভাষী প্ৰব্ৰজনকাৰী, (৩) নেপালী, (৪) হিন্দীভাষী প্ৰব্ৰজনকাৰীসকল এনে বিলীন নোহোৱা উপাদান।

মধ্যযুগত প্ৰব্ৰজনকাৰী কাৰিকৰ, বৃত্তিয়াল আৰু ধৰ্মীয় লোকসকল সংখ্যাৰ ফালৰপৰা কম আছিল, গতিকে নতুন সমস্যাৰ সৃষ্টি কৰাৰ সলনি তেওঁলোকে নতুন গুণৰ যোগদান কৰি থলুৱা জন-সমষ্টিৰ লগত বিলীন হৈ গৈছিল। পুৰণি মুছলমানসকলৰ যিসকলক আমি ঘৰুৱা ভাষাত গৰিয়া আৰু মৰিয়া বুলি কওঁ,

তেওঁলোকে এনে এক সংমিশ্ৰণৰ উদাহৰণ দাঙি ধৰিছে। এই প্ৰক্ৰিয়া আজিও অব্যাহত থকা নাই বুলিলে ভুল হ'ব।

আনহাতে, ইংৰাজৰ দিনৰপৰা যিটো প্ৰব্ৰজন ইংৰাজে সূচনা কৰা ঔদ্যোগিক বিপ্লৱ আৰু কৃষিৰ সম্প্ৰসাৰণৰ (মৰাপাট খেতিৰ দৰে) ফলত সম্ভৱ হ'ল — এই প্ৰব্ৰজনৰ ফলত তিনিটা লক্ষণ ফুটি উঠিল— (১) প্ৰথম কথা প্ৰব্ৰজনকাৰসকল ছিন্নমূল, দৰিদ্ৰ, নিৰক্ষৰ— থলুৱা জনগোষ্ঠীতকৈ এইবোৰ দিশত অনুন্নত; (২) দ্বিতীয়তে এনে জনগোষ্ঠীৰ লোকসকল সংখ্যাগতভাৱে সৰহ, (৩) এওঁলোক ঔপনিৱেশিক পদ্ধতিৰে থলুৱা জনগোষ্ঠীৰপৰা বস্তি (বাগানবিলাকত) নাইবা পাম অঞ্চলত বিচ্ছিন্নভাৱে বসবাসৰ সুবিধা পোৱা লোক। ইংৰাজৰ দিনত এই লক্ষণবিলাক বৰ্তি থকাৰ ফলত আৰু '৪৭ চনৰ পিছতো ইতিবাচকভাৱে সংমিশ্ৰণ আৰু প্ৰগতিৰ যথার্থ নীতি ৰচনা নোহোৱাৰ ফলত উল্লিখিত জনগোষ্ঠীবিলাক বিলীন নোহোৱাকৈ থাকি গ'ল।

আমি প্ৰশ্ন উত্থাপন কৰিছিলোঁ এটা জাতি, কলা-শিল্প আদিৰ মৃত্যু ঘটে নেকি? বা তেনে বিপদ ইতিহাসক স্বাভাৱিক প্ৰক্ৰিয়াৰে আৰম্ভ হয় নেকি? হয়, স্বাভাৱিক প্ৰক্ৰিয়াৰে মৃত্যু হৈ কেতিয়াবা নতুন জাতিৰ নতুন ভাষা-কৃষ্টিৰ বিকাশ হয়। অসমীয়াৰ দৰে ভাৰতৰ প্ৰান্তীয় ভাষা-কৃষ্টিৰ স্বাভাৱিক বিকাশৰ এনে বহু উদাহৰণ আমি দাঙি ধৰিব পাৰোঁ।

ধাত্ৰী বজাৰ

সামাজিক, অৰ্থনৈতিক আৰু সাংস্কৃতিক আদান-প্ৰদানে নতুনৰ জন্মত স্বাভাৱিক অবিহণা যোগোৱাৰ। সময়ত বজাৰৰ ভূমিকা হৈ পৰে ধাত্ৰীৰ। ধাত্ৰী বজাৰে ৰাইজৰ ভাষাৰ বিকাশ সাধন কৰে।

ধাত্ৰী বজাৰৰ এই স্বাভাৱিক ক্ৰিয়া অহৰহ আমি গম নোপোৱাকৈ চলি থাকে। সাধাৰণতে দেখা যায় উৎপাদন যাৰ নিয়ন্ত্ৰণত থাকে ধাত্ৰী বজাৰে তাৰ লগ লয় বা তাৰ পৃষ্ঠপোষকতা গ্ৰহণ কৰে। আহোমৰ দিনত ৰাজপোষকতা লাভ কৰিছিল অসমীয়া ভাষাই। সকলো সম্প্ৰদায়ৰ আদান-প্ৰদানত ই আছিল ধাত্ৰী ভাষা। কেতিয়াবা কিন্তু ধাত্ৰী বজাৰৰ ভূমিকা হৈ পৰে পুতনা ধাত্ৰীৰ দৰে। আজি-কালি অসমত অসমীয়া ভাষা কমেই চলে। চৰকাৰ আৰু প্ৰতিগতিশীল শ্ৰেণীৰ পৃষ্ঠপোষকতাকপী হিন্দী আৰু ইংৰাজী ভাষাই লাভ কৰে। গতিকে ধাত্ৰী বজাৰে লালন-পালন কৰে হিন্দী আৰু ইংৰাজী ভাষাক – ৰাইজে কোৱা বা থলুৱা ৰাইজে কোৱা ভাষাৰ অপমৃত্যু ঘটে পুতনাৰ স্তন পান কৰি।

এই কথা বহলাই কোৱাৰ প্ৰয়োজন নাই যে যি ভাষা বজাৰত নচলে সেই ভাষা দেয়-দুখ খুৱাই জীয়াই ৰাখিব নোৱাৰি। স্বাভাৱিক বিকাশৰ সূত্ৰ মতে সেই ভাষা অযোগ্য আৰু তাৰ মৃত্যু ঘটিব প্ৰতিযোগিতাৰ বজাৰত।

এই অৰ্থত অসমীয়া ভাষাও অযোগ্য ভাষা, বজাৰত নচলে, গতিকে ইয়াৰ মৰণ মিলিব স্বাভাৱিক কাৰণতে। যি কাৰণত ঢুলীয়া শিল্প জীয়াই থকাটো কঠিন কাৰ্য, তথাপি মানুহৰ অত্যধিক পৰিশ্ৰম আৰু আবেগসঞ্কাৰী ত্যাগৰ বাবেহে ই জীয়াই আছে অ'ত-ত'ত, ঠিক সেইদৰে বজাৰত মৃত্যু হোৱা ভাষাও অৱশ্যে মানুহৰ টোল, বিদ্যালয়, ঘৰুৱা আপদালৰ মাজত জীয়াই থাকে।

ক্ৰেতা অসমীয়াৰ ভাষা অসমীয়াৰ বজাৰত কিয় মৰিব? ই স্বাভাৱিক মৃত্যু নে? নহয়। অস্বাভাৱিক মৃত্যু। চেতনাহীন শিশুৰ হেঁপাহ যিদিনা অন্ত পৰিব সেইদিনাহে ভাষাটোৰ বিলৈ আৰু মৃত্যুৰ বিপদ দূৰ হ'ব।

কামৰূপীয়া ঢুলীয়া শিল্প জীয়াই থকাটো অস্বাভাৱিক পৰিস্থিতিত জীয়াই থকাৰ, প্ৰতিযোগিতাৰ বজাৰত ৰাজ-সাহায্য নোহোৱাকৈ জীয়াই থকাৰ এটা উদাহৰণ। থলুৱা শিল্পৰ এনে বহু উপাদান আছে, যিবোৰ বজাৰত নচলা বাবে

ধাত্ৰী বজাৰ

ইতিমধ্যে মৰিল। বিহুৰ দৰে জাতীয় উৎসৱলৈ ৰূপান্তৰিত হোৱা শিল্পই বজাৰত প্ৰয়োজন কিছু পূৰণ কৰা বাবে ইয়াৰ মৃত্যু নহয়, বজাৰমুখী বিকাশ হ'ব। কামৰূপীয়া ঢুলীয়া প্ৰসংগলৈ আকৌ এবাৰ আহোঁ। জীয়াই থকাৰ তাগিদা কি আমি বুজি পাম। কামৰূপীয়া ঢুলীয়াৰ এটা দল (খালৈবাৰী দল)ৰ বিষয়ে মোৰ জনা আছে। অতি কষ্ট কৰি কেইবাটাও ঢোল কান্ধত বান্ধি ২৫-২৫ কিঃমিঃ বাট খোজকাঢ়ি গৈ কাৰ্বি আংলং, কামৰূপ আৰু মেঘালয়ৰ সীমান্তৱৰ্তী এটা অঞ্চলত কামৰূপীয়া ঢুলীয়া শিল্পৰ প্ৰদৰ্শনমূলক অনুষ্ঠান দেখুৱাই গৈ, আন এবেলা উভতি আহি, ৰাতিটো প্ৰদৰ্শন কৰি মুঠতে পায় কি? মাত্ৰ এঘাৰ বা বাৰশ টকা! এইটো প্ৰদৰ্শনৰ মূল্য নহয়, মাননি (Honorarium)। এই মাননি লৈয়েই ঢুলীয়া শিল্পীয়ে জীয়াই থাকিব লগা হয়। সৰস্বতী পূজা, দুৰ্গাপূজা, শ্ৰাদ্ধ আদি প্ৰদৰ্শন কৰি মাননি লৈ জীয়াই থকা আন এক শিল্প হ'ল ওজাপালি নৃত্য। মাননি নোলোৱাকৈ ৰাইজৰ প্ৰচেষ্টাত ৰাইজৰ মনোৰঞ্জনৰ বাবে যেনে-তেনে বৰ্তি থকা আন এক শিল্প ভাওনা। ভাওনাৰ ক্ষেত্ৰত কিন্তু স্বাভাৱিক বিকাশ হোৱা নাই। অতি কম ঠাইৰহে ভাওনা শিল্প আৰু ভাওনা শিল্পীয়ে বিকাশৰ উচ্চ পৰ্যায় লাভ কৰিছে। তেলিৰ মূৰত পানী চলু দিয়াৰ দৰে যেনে-তেনে কিছুমান বৰ নামঘৰত ৰাইজৰ অকৃত্ৰিম ত্যাগৰ ফলতহে এনে শিল্প জীয়াই থাকে।

অবৃত্তিশীল নাট্যদলবোৰ অৱস্থা ঠিক একে ধৰণৰ। দূৰদৰ্শনৰ শিল্পী বা চিনেমাৰ শিল্পীৰ দৰে প্ৰাপ্য মজুৰি লাভ কৰি এনে অবৃত্তিশীল নাট্য দলৰ কৰ্মীয়ে পেট পূৰ্ত্তন কৰিব নোৱাৰে। বিহু নামৰ গায়ক অথবা বিহু নৃত্য শিল্পীৰ ক্ষেত্ৰত কিছু চাহিদা আছে – ইয়াৰ মনোৰঞ্জন দিব পৰা বিশেষ প্ৰতিযোগিতামূলক গুণটোৰ বাবে। লোকগীত শিল্প হিচাপে কোনো মাৰ্গীৰ আইন নামানি ই স্বাভাৱিক চাহিদামুখী বিকাশ লাভ কৰা বাবেহে জীয়াই থকাটোও সম্ভৱ হৈছে।

বজাৰমুখী যুগটোত কলা-শিল্পৰ স্থান ভৱিষ্যত যি হ'ব সেইটো নিশ্চিত হৈছে বজাৰৰদ্বাৰা। আমি বজাৰৰ অস্তিত্ব আৰু প্ৰয়োজন অস্বীকাৰ কৰাৰ সুযোগ ক'ত? স্বাভাৱিক বিকাশৰ প্ৰয়োজনতে বজাৰৰ বিধি মানি চলিলে কেৱল জীয়াই থাকিব – কৃষ্টিও জীয়াই থাকিব। অন্যথা মৰণ অনিশ্চিত।

সাম্রাজ্যবাদ আৰু সাংস্কৃতিক অৱক্ষয়

জ্যোতিপ্ৰসাদে সাম্রাজ্যবাদক বাৰণ আৰু দুৰ্যোধনৰ শক্তিৰ লগত তুলনা কৰিছে। সম্পদ আৰু ৰাজ্য হৰণৰ বাবে সাম্রাজ্যবাদে কৰিব নোৱাৰা কাম নাই। পুঁজি বিনিয়োগ কৰি মুনাফাৰ বাবে দ্ৰব্য উৎপাদন কৰা, বজাৰ (কেঁচামাল আৰু উৎপাদিত পণ্যৰ) দখল কৰা, বজাৰ দখলক স্থায়িত্ব প্ৰদানৰ বাবে প্ৰত্যক্ষ বা পৰোক্ষ নাগৰিক আৰু ৰাজনৈতিক দমন আৰু বিভাজনৰ আশ্ৰয় লোৱা, অৰ্থনৈতিক লুণ্ঠনৰ বাবে অৰ্থনৈতিক বুনিয়াদটো নিয়ন্ত্ৰণ কৰাৰ বাবে আৰ্থিক উপাদান, জনসম্পদ আৰু সংস্কৃতিৰ ওপৰত ষড়যন্ত্ৰমূলকভাৱে নিয়ন্ত্ৰণ আৰু অবিৰত আক্ৰমণ কৰাটো হৈ পৰিছে আজিৰ সাম্রাজ্যবাদৰ লক্ষণ।

এই কথা নক'লেও চলে যে আজিৰ সাম্রাজ্যবাদ মুক্ত প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা আৰু উদাৰতাৰ নামত চলা অতি নগ্ন অৰ্থনৈতিক শোষণমূলক ব্যৱস্থা মাত্ৰ। এই প্ৰতিদ্বন্দ্বিতামূলক অভিযান বৰ্তমান এক মেৰুবিশিষ্ট (Unipolar) পৃথিৱীত অকল আমেৰিকাৰ দমনমূলক আৰু নিয়ন্ত্ৰণমূলক ব্যৱস্থালৈ ৰূপান্তৰিত হৈছে বুলি কোৱা হয়।

পৃথিৱীৰ নিয়ন্ত্ৰণ এতিয়া আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ আৰু ইয়াৰ সহযোগী দহখন দেশৰ কুক্ষিগত। এই দেশ কেইখনে পৃথিৱীখনকে নিজৰ মাজত একপ্ৰকাৰ ভাগ কৰি লৈছে। অহৰহ এই দেশবোৰৰ নিজৰ ক্ষমতা বিস্তাৰৰ বাবে চলিছে ষড়যন্ত্ৰমূলক যুঁজ।

ভাৰতৰ দৰে অনুন্নত দেশবোৰ আমেৰিকা যুক্তৰাষ্ট্ৰ আৰু ইয়াৰ সহযোগী দেশবোৰৰ বাবে কেঁচা মালৰ পথাৰ, উৎপাদিত পণ্যৰ বজাৰ আৰু ক্ষমতা বিস্তাৰৰ থলী। গতিকে অবিৰতভাৱে এই দেশবোৰলৈ আহিছে – পুঁজি আৰু উৎপাদিত পণ্য, আহিছে প্ৰযুক্তি। থলুৱা (Local) চৰিত্ৰ এই দেশখনৰ লাহে লাহে হেৰাই গৈছে, বিশেষভাৱে নগৰ, মহানগৰ অঞ্চলত অনুভূত হৈছে ইয়াৰ ধ্বংসকাৰী প্ৰভাৱ।

সাম্রাজ্যবাদী দেশে অকল বজাৰ দখল কৰিয়েই ক্ষান্ত নাথাকে, লগে লগে থলুৱা জীৱন নিয়ন্ত্ৰণ কৰিবৰ বাবে অবিৰত ৰাজনৈতিক আৰু সামাজিক ষড়যন্ত্ৰও কৰে। এনে ষড়যন্ত্ৰৰ জালখন গুঠিবৰ বাবে সাম্রাজ্যবাদী আমেৰিকাৰ আছে বিৰাটকাৰ চোৰাংচোৱা সংস্থা চি.অ.ই.এ। নিপীড়িত সম্প্ৰদায়বোৰ ঐক্যবদ্ধ

হৈ থাকিলেই সাম্রাজ্যবাদৰ বিপদ, নিপীড়িত মানুহৰ শোষণৰপৰা মুক্ত হোৱাৰ সংগ্ৰাম ফলৱতী হোৱাৰ অৰ্থই হ'ল সাম্রাজ্যবাদী শক্তিৰ পতন। গতিকে ভাৰতৰ প্ৰতিটো চুকে-কোণে বিজাজনমুখী প্ৰৱণতা সৃষ্টি কৰা আৰু নকল-বিপ্লৱী বা নকল-বিদ্ৰোহী সৃষ্টি কৰি একোটা ধ্বংসাত্মক বাতাবৰণ গঢ়ি তোলাটোৱেই হ'ল এনে চোৰাংচোৱাচালিত ব্যৱস্থাৰ মূল লক্ষ্য। শ্ৰমিক সংগঠন, কৃষক সংগঠন, বিদ্ৰোহী সংগঠন, ৰাজনৈতিক দল আদিক মাজত সোমাই বিচ্ছিন্নতা আৰু ধ্বংসৰ বীজ গোটেৱাটোৱেই সাম্রাজ্যবাদৰ একমাত্ৰ কাম নহয়, মূল কামো নহয়, মূল কাম হ'ল অৰ্থনৈতিক শোষণ অব্যাহত ৰখা আৰু তাৰ বাবে পৰিৱেশ গঢ়ি তোলা।

সংস্কৃতিক পণ্যৰূপ দিয়া, বজাৰমুখী ৰূপ বা নৰম অৰ্থত বজৰুৱা কৰা – এয়া সাম্রাজ্যবাদৰ ৰোগ। বিজ্ঞাপনৰ জৰিয়তে পণ্যৰ বজাৰখনত মায়াজাল সৃষ্টি কৰাটো যিদৰে বজাৰ দখলৰ প্ৰতিযোগিতাৰ নগ্ন ৰূপ, ঠিক সেইদৰে নাৰী দেহৰ নগ্নতাৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰা, জীৱন আৰু যৌৱনৰ সকলো দিশতে যৌনতা বিয়পাই দিয়া।

সাম্রাজ্যবাদৰ এই সম্প্ৰসাৰণমুখী যুগত সৰ্বাধুনিক প্ৰযুক্তি ব্যৱহাৰ কৰা ভিডিঅ' আৰু অডিঅ' কেছেট, দূৰদৰ্শন, চিনেমা আদিৰ ওপৰত দখল প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ জৰিয়তে সাম্রাজ্যবাদে ইয়াৰ ধ্বংসকাৰী, মানৱীয় মূল্যবোধৰ অৱক্ষয়কাৰী পণ্য-সৃষ্টিৰ প্ৰচাৰ আৰু প্ৰসাৰ অব্যাহত ৰাখিছে।

সাম্রাজ্যবাদে বৰ্তমান বিচাৰে যে ইয়াৰ সাংস্কৃতিক উৎপাদনসমূহ হওক দায়বদ্ধতাহীন, সন্তীয়া মনোৰঞ্জনমুখী, লঘু, ধ্বংসকাৰী বা যৌনগন্ধী। মানৱীয় মূল্যবোধৰ অৱক্ষয় সাধন কৰা আৰু লক্ষ্যবিহীন মধ্যযুগীয় চিন্তাত নিমজ্জিত হোৱা – দুয়োটাৰ ফলতে লাভ সাম্রাজ্যবাদ আৰু ইয়াৰ সহযোগী শক্তিৰ। সাম্রাজ্যবাদে অৰ্থাৎ বিশ্বৰ শক্তিশালী অৰ্থনৈতিক প্ৰতিষ্ঠানবিলাকে বৰ্তমান এই লক্ষ্যবিহীন কৃষ্টি-সাংস্কৃতিক ধ্বংসমুখী বা অৱক্ষয়মুখী কৰি তুলিবৰ বাবে কাম কৰিছে।

এই কৃষ্টি মূলতঃ পুঁজিকেন্দ্ৰিক, পুঁজিবিহীন ৰাইজৰপৰা এই কৃষ্টি বহুদূৰত, পুঁজিবিহীন ৰাইজে এই কৃষ্টি উৎপাদন কৰিব নোৱাৰে, বিতৰণ কৰিব নোৱাৰে; কিন্তু ভোক্তা হিচাপে এই কৃষ্টিৰ লক্ষ্য হৈ পৰে ৰাইজ – দৰিদ্ৰ ৰাইজ!

এই ব্যৱস্থাত বাতৰি কাকত, কিতাপ, চলচ্চিত্ৰ, দূৰদৰ্শনৰ কাৰ্যসূচী বা বিভিন্ন ধাৰাবাহিকবোৰ শ্ৰব্য আৰু দৃশ্য কেছেট আদিৰ উৎপাদন প্ৰক্ৰিয়া ৰাইজৰপৰা দূৰত, ৰাইজৰ শ্ৰমেৰে উৎপাদিত অথচ ৰাইজৰ নিয়ন্ত্ৰণবিহীন সাংস্কৃতিক সামগ্ৰীত পৰিণত হৈছে। পুঁজিৰ মালিক নাইবা উদ্যোগৰ মালিক শ্ৰেণীয়ে এইবোৰ উৎপাদন কৰে কেৱল লাভ অৰ্জনৰ বাবে, গতিকে তথাকথিত শিল্প হৈ পৰে লাভৰ বাবে বিক্ৰীৰ সামগ্ৰী।

বিপুল পৰিমাণৰ উৎপাদন

মধ্যযুগ আৰু তাৰো আগৰ বস্তু উৎপাদন আৰু এতিয়াৰ শিল্প পণ্য উৎপাদনৰ মাজত মৌলিক পাৰ্থক্য ৰূপ, মানদণ্ড আদিৰ ক্ষেত্ৰত যিমান প্ৰকট, তাৰ তুলনাত ইয়াৰ পৰিমাণ বা সংখ্যাৰ ক্ষেত্ৰতহে বেছি। অতীজতে এপদ বা দুপদ সামগ্ৰী সম্ভাৱ্য বাবে উৎপাদন হৈছিল বা প্ৰত্যক্ষভাৱে শিল্পীয়ে গৈ সম্ভাৱ্য লোকৰ ঘৰত গীত, নৃত্য, নাট নিবেদন কৰিছিল। গতিকে কলাৰ মানদণ্ড ভোক্তা আৰু উৎপাদকৰ অতি প্ৰত্যক্ষ সম্পৰ্কৰ জৰিয়তে নিৰ্মিত হৈছিল। ভেজালৰ প্ৰশ্ন নুঠে ইয়াত।

কিন্তু পুঁজিকেন্দ্ৰিক মুনাফানৈষী উৎপাদনত কলা-শিল্পৰ উৎপাদনো তাহানিৰ এক দুই সম্ভাৱ্য বাবে নহয়, উৎপাদন হয় ৰাইজৰ বাবে, ৰাইজ ক্ৰেতা। গতিকে কল-কাৰখানাত বহু সংখ্যক ৰাইজৰ বাবে শিল্প-পণ্য উৎপাদন হয়। দূৰদৰ্শনৰ কাৰ্যসূচী, মূল্য বা শ্ৰৱ্য কেছেট, দূৰদৰ্শনৰ ধাৰাবাহিক, কাকত, গ্ৰন্থ, নাটক আদি মূলতঃ ৰাইজ ৰূপী ক্ৰেতাৰ বাবে উৎপাদন হয়। গতিকে মনোৰঞ্জন কৰি ধন লুটাৰ বাবে এই পণ্যৰূপী শিল্প বা গণ-শিল্প পণ্য উৎপাদন কৰাটো হৈ পৰে লক্ষ্য।

শিল্পৰ উৎপাদন মনোৰঞ্জনৰ, সঠিক অৰ্থত সন্তীয়া মনোৰঞ্জনৰ সামগ্ৰী হৈ পৰা আৰু মানুহক মনোৰঞ্জন দি মায়াবজাৰত বন্দী কৰা পণ্যত কলা-শিল্পক পৰিণত কৰাৰ গূঢ়াৰ্থ এই উদ্দেশ্যৰ লগত জড়িত হৈ আছে। মানুহৰ আৱেগ, ধৰ্মীয় হওক, সাম্প্ৰদায়িক হওক সকলো ক্ষেত্ৰতে বেপাৰৰ উপলক্ষ্য হৈ পৰে। বৃহৎ সংখ্যক ক্ৰেতা থকা সমাজ এখন এই কাৰণতে পুঁজিপতি পণ্য উৎপাদকৰ বাবে লাভজনক। এই কাৰণতে বজাৰ নথকা ঠাইত উদ্যোগ নহয়। বজাৰ নথকা ঠাইত বা কম জন-সংখ্যাৰ জনসমষ্টিৰ ক্ষেত্ৰত এক কাৰণতে গণ-পণ্য উৎপাদনমুখী কলাৰো বিকাশ নহয়। ৰাজ সাহায্য (State sntridy)-ত এনে ঠাইত আধুনিক কলা জীয়াই থাকিব লগা হয়। অসম এনে এখন ৰাজ্য – য'ত অসমীয়াই মাজ সাগৰত ঠাউনি নাপাই ৰাজ-সাহায্যত বৰ্তি থকাৰ উপৰি অতি ক্ষুদ্ৰ জনগোষ্ঠীবোৰেও কলা-শিল্প জীয়াই ৰাখিবৰ বাবে ৰাজ সাহায্যৰ ওপৰত নিৰ্ভৰ কৰিব লাগে। ৰাজ-সাহায্য নহ'লে বিকাশ কিয়, জন্ম আৰু অস্তিত্ব ৰক্ষাও এনে জনগোষ্ঠীৰ কলা-শিল্পৰ ক্ষেত্ৰত সম্ভৱ নহয়।

হিন্দীকে ধৰি জনসংখ্যা বহুল গোষ্ঠীৰ ক্ষেত্ৰত উল্লিখিত সমস্যাৰ সৃষ্টি নহয়। বজাৰে আধুনিক শিল্পক জীয়াই ৰাখিব পাৰে। অতি বৃহৎ মহানগৰত ক্ৰেতা থূপ

বিপুল পৰিমাণৰ উৎপাদন

খাই থকা বাবে চিত্ৰশিল্প, নৃত্য আদিৰ প্ৰসাৰো এই যুগত বৃহৎ মহানগৰ কেন্দ্ৰিক হৈ পৰিছে। এইটো সাধাৰণ ধাৰা। এই ধাৰাত ৰাজ সাহায্য নোহোৱাকৈও জীয়াই থকাৰ তাগিদাত শিল্পী মহানগৰমুখী, মনোৰঞ্জনমুখী নাইবা বৃহৎ ভাষাৰ প্ৰতি ধাবিত আৰু অনুৰাগী হোৱাটোৱেই স্বাভাৱিক। অসমীয়া চিনেমা উৎপাদকৰ পৰিৱৰ্তে লাভমুখী হিন্দী চিনেমাৰ প্ৰতি অসমীয়া বা অনাসমীয়া প্ৰযোজক আকৰ্ষিত হোৱাৰ মূল কাৰণ ইয়াতে লুকাই আছে।

ক্ষুদ্ৰ জনগোষ্ঠীৰ বাবে কলা-শিল্প জীয়াই ৰখাটো সেয়ে এটা শুৰুতৰ আৱেগিক বিষয়; জাতিটো জীয়াই ৰখাৰ দৰেই ই এক মৌলিক প্ৰশ্ন। বৃহৎ জন-সমষ্টি বা বৃহৎ ভাষিক গোষ্ঠীৰ হেঁচাত এটা জাতি নিঃশেষ হোৱাৰ দৰেই জাতিটো জীয়াই থাকোতেই তাৰ কলা-শিল্পও অক্সিজেনৰূপী ক্ৰেতাৰ অভাৱত মৃত্যুৰ মুখত পৰে।

আত্মীকৰণ আৰু উন্নতমান লাভ

স্থিৰতা আৰু বদ্ধদ্বাৰ পৰিৱেশ সাংস্কৃতিক বিকাশৰ বাবে নিচেই উপযোগী নহয়। এই কথাটো বুজিবৰ বাবে আমি চুকাফাৰ প্ৰসংগত ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰি অহা উদাহৰণৰ লগতে আৰু দুটা বিষয় আলোচনাৰ মাজলৈ আনিব লাগিব। সেই দুটা হ'ল —(১) শংকৰী বা নৱ বৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ আত্মীকৰণৰ প্ৰবলতা, (২) জ্যোতিপ্ৰসাদ আৰু বিষ্ণুপ্ৰসাদৰ প্ৰগতিশীল আত্মীকৰণ।

ধৰ্মীয় ক্ষেত্ৰত শ্ৰীমন্ত শংকৰ নাইবা নৱবৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ অৱদান সৰ্বভাৰতীয় পটভূমিত হিন্দু সভ্যতা-সংস্কৃতিৰ আত্মৰক্ষা আৰু সংস্কাৰ আন্দোলনৰ অৱশেষ মাত্ৰ। অসমত বৈষ্ণৱ পুৰুষসকলৰ অৱদানে কিন্তু সামাজিক সংগঠন, নৃত্য, নাট্য, সাহিত্য আৰু কৃষ্টিৰ অন্যান্য দিশত এক নতুন পৰ্যায় আৰু প্ৰসাৰতা লাভ কৰিলে।

সামাজিক গাঁথনিৰ ফালৰপৰা নৱবৈষ্ণৱ আন্দোলনে সত্ৰৰ ভিতৰত দিলে এক 'সকলোৰে আত্মা বাম'— ভকতৰ সমাজ, 'জাত' সীমাবদ্ধতাৰপৰা ই উৰ্বৃত্ত। আনহাতে, সত্ৰৰ বাহিৰত দিলে 'জাত'ৰ সংকীৰ্ণতাৰ সীমা নেওচিব পৰা এক সামাজিক সহনশীলতাৰ আদৰ্শ, সামাজিক পাৰ্থক্যৰ প্ৰশ্নত বিনয় প্ৰদৰ্শনৰ আদৰ্শৰ শ্ৰীমন্ত শংকৰৰ আদৰ্শ। পাৰ্বণ মৰ্দনৰ উদ্দেশ্যে বাইজ ভকতৰ মন শুদ্ধ কৰাৰ বাবে নাম, নৃত্য, নাট, ভাওনাৰ আয়োজন যি সাংস্কৃতিক নৱ-জাগৰণৰ সূচনা কৰিলে,িয়েই উল্লিখিত সামাজিক ভেটিত, চুকাফাই ৰাজনৈতিক আৰু আৰ্থিক ক্ষেত্ৰত সূচনা কৰা প্ৰক্ৰিয়াক দিলে এক আত্মিক মহত্ব। কিন্তু মন কৰিব লগীয়া কথা হ'ল শ্ৰীমন্ত শংকৰে নতুন ৰূপত যি সংস্কৃতিৰ জন্ম আৰু বিকাশ সম্ভৱ কৰি তুলিলে, সেয়া সৰ্বভাৰতীয় সংস্কৃতিৰ পথাৰখনৰপৰা সংগ্ৰহ কৰা ফুল-বেণু আৰু থলুৱা পথাৰখনত সংগ্ৰহ কৰা মৌ-মিঠা অমৃতৰ সংমিশ্ৰণত সৃষ্টি কৰা নৱবৈষ্ণৱ মৌচাকৰ মৌ মাত্ৰ। শ্ৰীমন্ত শংকৰৰ সাংস্কৃতিক মৌ-বসত এনে কোনো উপাদান নাই — যি উপাদান ভাৰতৰ আন ঠাইত, আন কোনো বৰ্ণাঢ্য ৰূপত নাই; আনহাতে শ্ৰীমন্ত শংকৰৰ কৃষ্টিৰ বৰচোলাটোত এনে কোনো অংশ নাইবা মণি-মুকুতা নাই — যিবোৰ শংকৰ-পূৰ্ব যুগত ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ বহল পথাৰখনত সমূলি নাছিল! শ্ৰীমন্ত শংকৰে 'থলুৱা' আৰু 'বাহিৰা' দুয়োবিধ উপাদানকে মথি মথি প্ৰকৃততে জন্ম দিছিল সুস্বাদু অমৃতৰ।

প্ৰসংগতঃ উল্লেখযোগ্য যে জ্যোতিপ্ৰসাদ আৰু বিষ্ণুপ্ৰসাদে একেটা শংকৰী আদৰ্শকে অনুসৰণ কৰি ইংৰাজৰ যুগতে অসমীয়া গীত, নৃত্য, নাটক এক নতুন স্তৰলৈ নিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছিল। আত্মীকৰণৰ একেটা প্ৰয়াসেই অসমীয়া ৰমন্যাস যুগৰো মূল কৰ্মকাণ্ডক দান কৰিছে এক সুন্দৰ অৱয়ব আৰু মান।

অনুপুংখ বিশ্লেষণলৈ নগৈ আমি এটা কথা মাত্ৰ থাউকতে উনুকিয়াই থব খোজোঁ যে সংস্কৃতিৰ বিকাশৰ এই শংকৰী আৰু জ্যোতি-বিষ্ণু অনুমৃত পদ্ধতিটো হ'ল মুক্ত-দ্বাৰ আৰু চিৰ-সম্প্ৰসাৰণশীল পদ্ধতি। লুইতৰ পাৰ গৰাকি জগত সভালৈ যোৱা পদ্ধতি। এই পদ্ধতিত ভেটিটো যিমনে বহল হয়, মূৰচটোও সিমনে ওপৰলৈ তোলা সম্ভৱ হয়। সংস্কৃতিৰ শৃংগ ওখ হয় পৰ্বতৰ ওৰি বহল হ'লেহে। দুৱাৰ বন্ধ কৰি, চকু-কাণ মুদি সংকীৰ্ণ ফেঁচুটো হৈ বৰঘৰত বহি ল'লে সংস্কৃতি পৰা লাগে, কৃষ্টি মৰি ভূত হয়, কৃষ্টিৰ মণিকূটত সংকীৰ্ণতাৰ গোমসাপ সাংস্কৃতিক দণ্ড আৰু সামাজিক ফেচিবাদে বাহ লয়।

সামাজিক ফেচিবাদৰ ভিত্তি

সামাজিক ফেচিবাদৰ মূল ভিত্তি হ'ল গোষ্ঠীগত শ্ৰেষ্ঠতা (Ethuical superiority) আৰু গোষ্ঠীগত বিচ্ছিন্নতা (Ethuical alisuation)-ৰ ধাৰণা। গোষ্ঠীগত শ্ৰেষ্ঠত্বৰ ধাৰণাই অৱশ্যে গোষ্ঠীগত বিচ্ছিন্নতাৰো জন্ম দিয়ে। গোষ্ঠীগত বিচ্ছিন্নতা অকল যে নৃগোষ্ঠীগত শ্ৰেষ্ঠত্বৰ বা সাম্প্ৰদায়িকতাৰ ওপৰতে গা-কৰি উঠে তেনে নহয়। ধৰ্মীয় গোড়ামি আৰু শ্ৰেষ্ঠত্বৰ ভ্ৰান্ত ধাৰণাৰ ওপৰত গঢ় লৈ উঠা ধৰ্মীয় সংকীৰ্ণতা, সাম্প্ৰদায়িকতা আৰু বিচ্ছিন্নতা, সাংস্কৃতিক শ্ৰেষ্ঠত্বৰ বিভ্ৰান্তিৰ ওপৰত গা কৰি উঠা সাংস্কৃতিক উগ্রতা (cultural chauvinism) আৰু সাম্প্ৰদায়িক বিচ্ছিন্নতাও সামাজিক ফেচিবাদৰ উৎস হ'ব পাৰে।

অসমত দেখা গৈছে বিগত দুটামান দশকত উল্লিখিত কাৰণবোৰত সংখ্যালঘু, সংখ্যাগুৰু, মংগোলীয়, অমংগোলীয়, অসমীয়াভাষী আৰু অসমীয়া ভাষাবিৰোধী এচাম মানুহৰ মাজত সামাজিক ফেচিবাদী ধাৰণাবোৰে গা-কৰি উঠিছে। মূলতঃ ৰাজনৈতিক কাৰণত প্ৰতিটো জনগোষ্ঠীৰ এচাম মানুহে আন জনগোষ্ঠীৰপৰা নিজকে বিচ্ছিন্ন কৰি দেখুৱাবৰ বাবে কাম কৰিছে। ৰাজনৈতিকভাৱে বিচ্ছিন্ন হোৱাৰ তাৎক্ষণিক প্ৰৱণতাই বিভিন্ন গোষ্ঠীৰ মানুহৰ মনত অস্বাভাৱিক ভীতি, ঘৃণা আৰু হিংসাৰ সঞ্চাৰ কৰিছে। বিচ্ছিন্ন হোৱাৰ তাৎক্ষণিক প্ৰৱণতাই মানুহৰ মনত ঘৃণাৰ ভাব ইমানেই প্ৰবল কৰি তুলিছে যে নিৰ্দয়ভাৱে হত্যাকাণ্ড সংঘটিত কৰাটো ইয়াত হৈ পৰিছে নিত্য নৈমিত্তিক ঘটনা।

সামাজিক ফেচিবাদী ধ্যান-ধাৰণাবিলাক মানবীয় সমন্বয় আৰু সংহতিৰ পৰিপন্থী, গতিকে ই সাংস্কৃতিক আদান-প্ৰদান আৰু সমন্বয়মুখী প্ৰক্ৰিয়াৰ স্বাভাৱিক বিকাশৰ পথতো সৃষ্টি কৰিছে সীমাহীন বাধাৰ। সংস্কৃতিয়ে এনে এটা পটভূমিত ইয়াৰ ভেটি শক্তিশালী আৰু বহল কৰাটো সম্ভৱ নহয়।

এই কথা অৱশ্যে অনস্বীকাৰ্য যে বাহ্যিক, নিপীড়িত, নিশকতীয়া আৰু অৰ্থনৈতিকভাৱে অনুন্নত জনগোষ্ঠীৰ লোকৰ নামতো অৱহেলিতৰ ক্ৰোধে গা-কৰি উঠে আৰু নেতৃত্বৰ দুৰ্বলতাৰ ফল অতি নিৰ্দয় হিংস্ৰ ৰূপ গ্ৰহণ কৰে। এনে হিংস্ৰতা বৰ্তমান ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকা আৰু ইয়াৰ কাষৰীয়া অঞ্চলৰ অনুন্নত জনগোষ্ঠীৰ লোকসকলৰ এচাম মানুহৰ জীৱনৰ লগৰী হৈ পৰিছে।

আমি ইতিমধ্যে উল্লেখ কৰি আহিছোঁ যে অসমীয়া সংস্কৃতিৰ বিকাশৰ মূল আধাৰ হ'ল মুক্ত দ্বাৰ (open door) বাধাহীন সংমিশ্ৰণ বা আদান-প্ৰদানৰ জৰিয়তে হোৱা মান সম্পন্ন আত্মীকৰণ— যিটো শংকৰী সংস্কৃতি তথা জ্যোতি-বিষ্ণুৰ সাংস্কৃতিক অৱদানসমূহৰ মাজত আমি দেখা পাওঁ। এই মুক্ত দ্বাৰ সংমিশ্ৰণ আৰু আত্মীকৰণবদ্ধ হ'লে অসমীয়া সংস্কৃতিত প্ৰকৃত অৰ্থত শক্তিমন্ত হোৱাৰ সলনি দিনে দিনে পংগুহে হ'ব।

সংস্কৃতিৰ পূজাৰীসকলে সেয়ে মনত ৰখা প্ৰয়োজন যে সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক অস্তিত্ব ৰক্ষাৰ বাবে কেৱল সংৰক্ষণৰ চিন্তাই প্ৰয়োজনীয় নহয়, লগে লগে প্ৰয়োজন এক যুক্তিসন্মত উদাৰ মুক্ত দ্বাৰ সংমিশ্ৰণ, অৰ্থাৎ শক্তিশালীৰ সংমিশ্ৰণৰ আদৰ্শ। এনে এক আদৰ্শইহে শক্তিশালী সংস্কৃতি গঢ়ি তোলাত সহায় কৰিব।

সামাজিক ফেচিবাদ প্ৰধান শত্ৰু

ভাষিক জাতীয়তাৰ প্ৰতিক্ৰিয়া

বৰ্তমান অসমত প্ৰতিটো জনগোষ্ঠীৰ মাজত অনৈক্যৰ তীব্ৰতা বাঢ়িছে। অসমীয়া ভাষী মানুহখিনিৰ বিৰুদ্ধে ক্ষতিক্ষুদ্ৰ (সংখ্যাৰ ফালৰপৰা) জনগোষ্ঠীৰ লগতে বৃহৎ ভাষিক গোষ্ঠীৰ লোক একাংশও ৰাজনৈতিকভাৱে সক্ৰিয় হৈ পৰিছে।

অতি ক্ষুদ্ৰ জনগোষ্ঠীবিলাকৰ প্ৰায় আটাইকেইটাই হ'ল— সামাজিক, সাংস্কৃতিক আৰু ভাষিক ক্ষেত্ৰত সুকীয়া অস্তিত্ব থকা নাইবা অসমীয়া সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ বুকুত জীন নোযোৱা। এই সম্প্ৰদায়সমূহ হ'ল— বড়ো, মিচিং, তিৱা, দেউৰী (জিম'ছায়া), কাৰবি আদি। এইবোৰ বিকাশ হোৱা পাঁচটা দশকৰহে দ্ৰুতগতিৰে হৈছে। যিমানে শিক্ষা-দীক্ষা বাঢ়িছে, মধ্যশ্ৰেণীৰ বিকাশ ঘটিছে সিমানে নিজৰ সুকীয়া অস্তিত্ব প্ৰতিপন্ন কৰাৰ তীব্ৰতা বাঢ়িছে। জনজাতি আন্দোলনসমূহে তীব্ৰ ৰূপ ধাৰণ কৰাৰ প্ৰক্ৰিয়া অধ্যয়ন কৰিলে আমাৰ চকুত পৰে যে ১৯৭৮ চনৰ আগলৈকে জনজাতি আন্দোলন তীব্ৰ নাছিল। অসম আন্দোলনৰ তীব্ৰতা বিদেশী অনুপ্ৰৱেশকাৰীৰ বিৰুদ্ধে বৃদ্ধি পোৱাৰ লগে লগেই প্ৰায়বোৰ জনজাতিয়ে নিজৰ অধিকাৰ বিচাৰি কৰা আন্দোলনে তীব্ৰ আৰু হিংস্ৰ ৰূপ পৰিগ্ৰহ কৰিছে। এই প্ৰসংগত অকল বড়োসকলৰ আন্দোলনটোৰ প্ৰসংগ আলোচনাৰ মাজলৈ আনিলেই বহু প্ৰশ্ন পৰিষ্কাৰ হয়। বড়োসকল তিব্বতো-বাৰ্মান নৃগোষ্ঠীৰ এটা শক্তিশালী সম্প্ৰদায়। মূলতঃ কোকৰাঝাৰ আৰু ওডালগুৰি জিলাত এই সম্প্ৰদায়ৰ লোক কেন্দ্ৰীভূত হৈ আছে যদিও এই দুখন জিলাতো সম্প্ৰদায়টোৰ জনসংখ্যা পৰম সংখ্যাগৰিষ্ঠ নহয়। মিশ্ৰিতভাৱে কোঁচ ৰাজবংশী, কায়স্থ আদি খিলঞ্জীয়া জনগোষ্ঠীৰ লগতে সংখ্যালঘু (ভাষিক আৰু ধৰ্মীয় উভয়ে) সম্প্ৰদায়ৰ লোক আছে।

মিশ্ৰিত জন-গোষ্ঠী হ'লেও জনজাতি লোকসকলৰ মাজত নিজৰ অস্তিত্ব ৰক্ষা আৰু বিকাশৰ বাবে ইংৰাজ ৰাজত্বৰ শেষ পৰ্বত কিছু প্ৰচেষ্টা চলিছিল। জনজাতি সংঘ (Tribal League) গঠিত হৈছিল ১৯৩৩ চনত, ইয়াৰ চৰিত্ৰ আছিল সম্পূৰ্ণ ৰাজনৈতিক, নিৰ্বাচনী যুঁজত অংশগ্ৰহণ কৰাটো আছিল ইয়াৰ তৎকালীন লক্ষ্য, লগে লগে জনজাতিসকলৰ আৰ্থ-সামাজিক সমস্যাসমূহ সমাধানৰ আঁচনি গ্ৰহণ কৰিছিল। প্ৰতিটো জনগোষ্ঠীৰ মাজতে ইয়াৰ আগতে

সামাজিক ফেচিবাদ প্ৰধান শত্ৰু

কিছুমান সৰু সৰু নিজা সংগঠন থাকিলেও জনজাতি সংঘই আছিল অসমৰ সকলো মংগোলীয় জনগোষ্ঠীৰ প্ৰথম শক্তিশালী উমৈহতীয়া মঞ্চ।

ভৈয়ামৰ জনজাতিসকলৰ সন্মিলিত সংগঠনটোৰ প্ৰথম সভাপতি আছিল ৩ যাদৱ চন্দ্ৰ খাখলাৰী, সম্পাদক ৩ ভীমবৰ দেউৰী। ১৯৩৫ চনৰ গভাৰ্ণমেণ্ট অব ইণ্ডিয়া এক্ট (Government of India Act, 1935) অনুসৰি অসমত বিধান সভা (Assam Legislative)-ৰ পাঁচখন আসন জনজাতিৰ বাবে সংৰক্ষিত হৈছিল। স্বায়ত্তশাসন আন্দোলনৰ ইয়াতে পাতনি বুলি অভিহিত কৰিব পাৰি। ১৯৭৭ চনত নিৰ্বাচিত কংগ্ৰেছ চৰকাৰে ৰূপনাথ ব্ৰহ্মক বনমন্ত্ৰী পাতিছিল; জনজাতি সংঘই নিজৰ সুকীয়া অস্তিত্ব পৰিহাৰ কৰি কংগ্ৰেছৰ লগত সংযুক্ত হোৱাৰ পক্ষপাতী নাছিল। ১৯৩৮ চনত গঠিত প্ৰথম ৩ গোপীনাথ বৰদলৈ নেতৃত্বাধীন কংগ্ৰেছ মন্ত্ৰীসভাত ৰূপনাথ ব্ৰহ্ময়ো ভৈয়ামৰ জনজাতিৰ প্ৰতিনিধি হিচাপে মন্ত্ৰীপদ গ্ৰহণ কৰিছিল।

জনজাতিসকলৰ ওপৰত বহিৰাগত, তেতিয়াৰ পূব বাংলাৰ ভগনীয়া আৰু আন আন স্থানীয় সম্প্ৰদায়ৰ ব্যৱসায়ী, সুদখোৰ মহাজনৰ আগ্ৰাসন ৰোধ কৰিব বাবে ১৯৩৮ চনত প্ৰথম লাইন প্ৰথা (Line System) প্ৰচলন কৰা হয়। এই প্ৰথা অনুসৰি জনজাতি এলেকাসমূহক অজনজাতি এলেকাৰপৰা এডাল কাল্লনিক ৰেখাৰে ভাগ কৰা হৈছিল। জনজাতি সংঘই যে অকল কংগ্ৰেছৰ লগতে সংযুক্ত মৰ্চা কৰিছিল তেনে নহয়, ১৯৪০ চনত 'লাইন প্ৰথা' মানি লোৱাৰ চৰ্ত সাপেক্ষে চাদুল্লা চৰকাৰ গঠনতো সহায় কৰিছিল।

জনজাতি সংঘই জনজাতিৰ সংখ্যাৰ যাতে সঠিক হিচাপ পোৱা যায় সেই উদ্দেশ্যে ১৯৩৮ চনত বৰদলৈ মন্ত্ৰীসভা আৰু ১৯৪৩ চনত চাদুল্লা মন্ত্ৰীসভাৰ দিনত হোৱাৰ বুজাবুজিৰ আধাৰত সকলো জনজাতিকে ১৯৪১ চনৰ পিয়লত জনজাতি হিচাপে নাম লিখাৰ বাবে আহ্বান জনাইছিল। জনজাতিৰ সংখ্যা নিৰ্ধাৰণৰ বাবে ভীমবৰ দেউৰীয়ে চলোৱা এই প্ৰচেষ্টাৰ ফলতে জনজাতি চেতনা জাগ্ৰত হয় আৰু জনজাতিৰ সংখ্যা ২৮,২৪,১৩৩ লৈ বৃদ্ধি পায়, এই সংখ্যা ১৯১১ চনত আছিল ১২,২৯,২৮০ জন।

১৯৪২ চনত স্বাধীনতা আন্দোলনৰ গতি ৰোধ কৰাৰ উদ্দেশ্যে চাদুল্লা চৰকাৰ ইংৰাজৰ পৃষ্ঠপোষকতাত গঢ় লৈ উঠাৰ সময়তো দেখা যায় অসমক মনে-প্ৰাণে ভাল পোৱা জনজাতিসকলে, যিসকলে পাকিস্তানৰ লগত অসমৰ অন্তৰ্ভুক্তিৰ দুৰ্য্যোৰ বিৰোধিতা কৰিছিল, চাদুল্লাৰ মন্ত্ৰীসভাত তিনিজনকৈ মন্ত্ৰীৰ যোগদানেৰে শক্তি যোগান ধৰিছিল। জনজাতি নেতাসকলৰ চাদুল্লা মন্ত্ৰীসভাৰ

প্ৰতি মোহভংগ হ'বলৈ বেছিদিন নালাগিছিল। ১৯৪৬ চনত ভূমি সমস্যাৰ সমাধানৰ বাবে চাদুল্লাই এখন সৰ্বদলীয় সভা আহ্বান কৰিলে। এই সভাত স্বৰাজ্য পাৰ্টিৰ বোহিণী কুমাৰ চৌধুৰী, কংগ্ৰেছৰ গোপীনাথ বৰদলৈ, জনজাতি সংঘৰ ববিচন্দ্ৰ কছাৰীয়ে যোগদান কৰে। কিন্তু সভাত বাংলাদেশী প্ৰব্ৰজনকাৰীৰ স্বাৰ্থ সুৰক্ষিত হোৱাত জনজাতি নেতাসকল ক্ষুব্ধ হয়।

জনজাতি গোষ্ঠী আৰু কংগ্ৰেছ আৰু মুছলীম লীগ দুয়োটাকে মনে-প্ৰাণে গ্ৰহণ কৰা নাছিল, তাৰ প্ৰমাণ পোৱা যায় ১৯৪৫ চনত শ্বিলঙৰ খাচি দৰবাৰত অনুষ্ঠিত অসমৰ জনজাতি আৰু অনুন্নত সম্প্ৰদায়সমূহৰ সন্মিলনৰপৰা। এই সন্মিলনত অসমৰ প্ৰায় সকলো জনগোষ্ঠীৰ প্ৰতিনিধিৰ উপৰি মণিপুৰৰ প্ৰতিনিধি উপস্থিত আছিল। ইয়াতে ডোনাৰ্ড থংগোৰক সম্পাদক হিচাপে লৈ চেণ্ট্ৰেল অৰ্গেনাইজেশ্বন অব আছম ট্ৰাইবছ (Central Organisation of Assam Tribes) নামৰ এটা সংগঠনৰ জন্ম হয়। অসমৰ ভৈয়ামৰ কিছু সংখ্যক নেতাই বিৰোধিতা কৰিলেও এই সন্মিলনৰ চতুৰ্থ সভাত ইংৰাজ অহাৰ আগতে এই অঞ্চলৰ জাতিবিলাক কেতিয়াও ভাৰতৰ তলত নাছিল বুলি আলোচনা কৰা হয়। ভীমবৰ দেউৰীয়ে এই সংগঠনটো বাদ দিলেও, জনজাতি সংগঠনসমূহৰ সন্মিলিত দৃষ্টি-ভংগীয়ে এটা সুকীয়া, কঠোৰ ৰূপ গ্ৰহণ কৰে।

ইতিমধ্যে ১৯৪৫ চনত অনুষ্ঠিত জনজাতি লীগৰ অধিৱেশনে চাদুল্লা চৰকাৰৰ ভূমি নীতিৰ বিৰুদ্ধে কঠোৰ দৃষ্টি-ভংগী গ্ৰহণ কৰে আৰু চাদুল্লাৰ লগত সম্পৰ্কত যতি পৰে। ১৯৪৫ চনত জনজাতি লীগে জনজাতি সংঘ নাম গ্ৰহণ কৰে আৰু চাদুল্লা চৰকাৰৰ প্ৰতি সমৰ্থন সম্পূৰ্ণ প্ৰত্যাহাৰ কৰে।

ইয়াৰ পিছতে ১৯৪৬ চনত কংগ্ৰেছ দলে নিৰ্বাচনত বিপুল সংখ্যাগৰিষ্ঠতা লাভ কৰে, জনজাতি সংঘৰ লগত সম্পৰ্ক পুনৰ ধীৰ গতিৰে ভাল হয়, ভীমবৰ দেউৰী বৰদলৈ মন্ত্ৰীসভাৰ সদস্য হয়।

১৯৪৭ চনত ভাৰতে স্বৰাজ লাভৰ পিছতো জনজাতিসকলৰ অৱস্থাৰ উন্নতি নোহোৱাত ১৯৪৯ চনত জনজাতি সংঘৰ এটা অতি গুৰুত্বপূৰ্ণ সন্মিলন অনুষ্ঠিত হয়, এই সন্মিলনতে অনুসূচীভুক্ত জনজাতিৰ বাবে অনুসূচীত অঞ্চল (Schedule Area), অনুসূচীভুক্ত সমষ্টিত অনুসূচীভুক্ত জনজাতিৰ বাবে সংৰক্ষণ আৰু আন সাধাৰণ সমষ্টিতো জনজাতিসকলৰ প্ৰতিদ্বন্দ্বিতা কৰাৰ অধিকাৰ, শিক্ষা আৰু চাকৰিৰ ক্ষেত্ৰৰ উপৰি জলপানিৰ ক্ষেত্ৰত সংৰক্ষণ দাবী কৰি প্ৰস্তাৱ লোৱা হয়। এই সন্মিলনে ভৈয়ামৰ জনজাতি ৰাজনীতিক এটা বলিষ্ঠ ভেটিত প্ৰতিষ্ঠা কৰে। জনজাতি সংঘই ৰাজ্য চৰকাৰৰ লগত প্ৰবল আশাৰে সহযোগিতা

আগবঢ়াই জনজাতি উপদেষ্টা পৰিষদত যোগ দিয়ে। ১৯৪৭ চনৰ অসম ভূমি নিয়ন্ত্ৰণ আইন (সংশোধিত) প্ৰণয়ন কৰা হয় আৰু ইয়াৰ ভিত্তিত তেতিয়াৰ জনজাতি বেল্ট (Bel) আৰু ব্লক (Block) চৰকাৰে গঠন কৰে। জনজাতিসকলৰ সমস্যা সমাধানৰ ক্ষেত্ৰত কংগ্ৰেছ চৰকাৰ নিষ্ফল হোৱাৰ অভিযোগ তুলি একাংশ জনজাতি নেতাই সুকীয়া সংগঠন এটা গঢ়ি তোলাৰ প্ৰয়াস কৰে, ইয়াৰ ফলশ্ৰুতিতে ১৯৬৭ চনত জন্ম হয় ভৈয়াম জনজাতি পৰিষদ, অসমৰ (Plain Tribal Council of Assam--PTCA)।

স্বায়ত্ততাৰ দাবী

১৯৬৭ চনত পিটিচিএ গঠনৰপৰা ১৯৮৭ চনত আবছুৰ নেতৃত্বত বড়োলেণ্ডৰ দাবীত আন্দোলন আৰম্ভ হোৱালৈকে এই কালছোৱা অসমৰ জনজাতি নেতাৰ এটা অংশৰ ৰাজনৈতিকভাৱে সুবিধাবাদী চৰিত্ৰ নগ্ন হোৱাৰ কাল।

পিটিচিএ-ই ১৯৬৭ চনত প্ৰথম জনজাতি (ভৈয়াম)ৰ বাবে স্বায়ত্তশাসনৰ দাবী উত্থাপন কৰে। প্ৰকৃততে পিটিচিএ গঠন হোৱাৰ পিছৰপৰাই জনজাতি ৰাজনীতিয়ে এটা স্বায়ত্ততামুখী ৰূপান্তৰ আৰু গতি লাভ কৰিলে। ১৯২৯ চনতে গোৱালপাৰাৰ বড়ো সম্প্ৰদায় আৰু কছাৰী যুৱ সম্মিলনে 'ইণ্ডিয়ান ষ্টেটুটৰী কমিছন'ৰ ওচৰত স্বায়ত্ত শাসনৰ দাবী উত্থাপন কৰিলেও পিটিচিএ-ই সুকীয়া বড়োলেণ্ডৰ দাবীত শান্তিপূৰ্ণ পদক্ষেপসমূহ গ্ৰহণ কৰাৰ আগলৈকে স্বায়ত্ততাৰ প্ৰসংগটো অসম চৰকাৰ আৰু কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে প্ৰায় এৰাই চলিছিল। পিটিচিএ ৰ আন্দোলনৰ লগে লগে বড়ো সাহিত্য সভাৰ বড়ো ভাষাৰ আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ আন্দোলন আৰু ১৯৮৭ চনৰপৰা সুকীয়া বড়ো ৰাজ্যৰ দাবীত তীব্ৰ ছাত্ৰ আন্দোলনে বড়ো স্বায়ত্ততাৰ দাবীটোক এক তৎকালীনভাৱে সমাধান কৰিলগীয়া দাবীত পৰিণত কৰিলে। বড়ো সাহিত্য সভা ১৯৫২ চনত গঠিত হয় আৰু বড়ো সাহিত্যৰ লগে বড়ো ভাষা-কৃষ্টি আৰু জাতীয়তাৰ বিকাশৰ ক্ষেত্ৰত নেতৃত্বশীল ভূমিকা গ্ৰহণ কৰে। সদৌ অসম বড়ো ছাত্ৰ সন্থা (AABSA) ১৯৪৯ চনতে গঠিত হৈছিল যদিও ই সুদীৰ্ঘ কাল ধৰি সুপ্ত অৱস্থাত আছিল। পিটিচিএ গঠনৰ পিছত এই মৃতপ্ৰায় সংগঠনটোৱেও সঞ্জীৱনী পালে আৰু নতুন উদ্যমেৰে স্বায়ত্ত শাসনৰ দাবীত কামত ধৰিলে। ১৯৬৭ চনৰ ১৫ ফেব্ৰুৱাৰীত বড়ো ছাত্ৰসকলে সদৌ বড়ো ছাত্ৰ সন্থা (ABSU) গঠন কৰে আৰু ১৯৬৭ চনৰ ১৩ জানুৱাৰীত ইন্দিৰা গান্ধীয়ে আগবঢ়োৱা ফেডাৰেল আৰ্হিত অসম গঠনৰ প্ৰস্তাৱৰ প্ৰতি আদৰণি জনায়। '৬৭ চনৰ ২৭ ফেব্ৰুৱাৰীতে পিটিচিএ গঠন হয় আৰু প্ৰথমবাৰৰ বাবে সুকীয়া বড়ো গৃহভূমি উদয়াচলৰ দাবী উত্থাপন কৰে।

১৯৫২ চনত বড়ো সাহিত্য সভা গঠন হোৱাৰপৰা বড়ো ভাষাক শিক্ষাৰ মাধ্যম কৰাৰ দাবী উত্থাপন কৰি আহিছিল। ১৯৬৩ চনত প্ৰাথমিক পৰ্যায়ত বড়ো ভাষা স্বীকৃত হোৱাৰ পিছত ১৯৬০ চনৰ আন ৰাজ্য ভাষা আইনৰ প্ৰতিবাদত

বড়ো সাহিত্য সভাই এটা সুকীয়া স্থিতি গ্ৰহণ কৰে। বড়ো সাহিত্য সভাৰ দাবীৰ ভিত্তিতে ১৯৬৮ চনত বড়ো ভাষা উচ্চ মাধ্যমিক পৰ্যায়লৈকে শিক্ষাৰ মাধ্যম হিচাপে স্বীকৃত হ'ল।

পিটিচিএ ই ১৯৬৭ চনত গঠন হোৱাৰ পিছতে ১৯৬৮ চনত নিৰ্বাচন বৰ্জন কৰিলে, ১৯৭১ চনত পুনৰ নিৰ্বাচনত অংশগ্ৰহণ কৰিলে। এই কালছোৱাত দেখা গ'ল বড়ো জনগোষ্ঠীৰ দৃষ্টি-ভংগী এটা সুকীয়া অবিকশিত জাতিৰ সচেতন দৃষ্টি-ভংগীলৈ ৰূপান্তৰিত হোৱাৰ পথত বড়ো বুদ্ধিজীৱী তথা বড়ো সাহিত্য সভাই অভূতপূৰ্ব অৰিহণা যোগালে।

এই পটভূমিত আমি অসমীয়া জাতিৰ বিকাশত অসমীয়া বুদ্ধিজীৱী আৰু অসম সাহিত্য সভাৰ ইতিবাচক আৰু প্ৰধান নিৰ্ণায়ক অৰিহণাৰ স্বীকৃতি দিও এটা কথা স্পষ্টভাৱে কোৱা ভাল হ'ব যে অসমত শিক্ষাৰ মাধ্যম আৰু প্ৰশাসনিক ভাষা প্ৰয়োগৰ ক্ষেত্ৰত জনজাতি ভাষা আৰু অসমীয়াৰ ব্যৱহাৰ বহলভাৱে নকৰা সম্প্ৰদায়ৰ ক্ষেত্ৰত ইংৰাজী আৰু হিন্দী বিকল্পৰ মৰ্যাদাসম্পন্ন স্থান সম্পৰ্কে অধিক বাস্তৱসন্মত দৃষ্টি-ভংগী গ্ৰহণ কৰা উচিত আছিল। প্ৰকৃততে উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চল আৰু অসমৰ স্বকীয় কৃষ্টি আৰু ভাষা থকা জনগোষ্ঠীবলাকৰ নিৰক্ষৰ অংশৰ মাজত অসমীয়া যিদৰে সংযোগসাধনী ভাষা (Link language), ঠিক একেদৰে শিক্ষিত চামৰ মাজত ইংৰাজী সংযোগসাধনী ভাষা। পশ্চিমীয়া শিক্ষাগ্ৰহণ, ইউৰোপীয় কৃষ্টি আৰু খ্ৰীষ্টান ধৰ্মৰ সংস্পৰ্শই উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ বহু নব্য-শিক্ষিত জনগোষ্ঠীৰ মধ্যবিত্তক ইংৰাজীৰ প্ৰতি অনুৰাগী কৰি তুলিলে। এইটো অত্যন্ত স্বাভাৱিক কথা যে এই পটভূমিত বিশ্বৰ অগ্ৰণী ভাষা ইংৰাজীৰ স্থান আধাবিকশিত জনজাতি ভাষাই যিদৰে গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে, ঠিক একেদৰে বৈজ্ঞানিক তথা কাৰিকৰী দিশত অবিকশিত অসমীয়া ভাষায়ো গ্ৰহণ কৰিব নোৱাৰে। ইংৰাজীক যথাস্থানত ৰাখিও অসমৰ ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত অসমীয়া ভাষাৰ স্বাভাৱিক মৰ্যাদা লাভ আৰু আত্মপ্ৰতিষ্ঠা সম্ভৱ হ'লহেঁতেন।

১৯৬০ চনৰ ২৪ অক্টোবৰত অসমীয়া ভাষাক অসমৰ চৰকাৰী ভাষা হিচাপে ঘোষণা কৰাৰ পিছত আটাইতকৈ বেছি অসন্তুষ্ট হ'ল স্বকীয় ভাষা-কৃষ্টি থকা আৰু শিক্ষিত শ্ৰেণী এটাৰ বিকাশ হোৱা পাৰ্বত্য জনজাতি আৰু ভৈয়ামৰ কাৰ্বি আৰু বড়ো জনগোষ্ঠীৰ লোকসকল। আন জনজাতিৰ লোকসকলেও ধীৰে ধীৰে একেই প্ৰতিক্ৰিয়া প্ৰকাশ কৰিলে।

এই কথা ঐতিহাসিকভাৱে সত্য যে অসমীয়া ভাষাক ৰাজ্যিক ভাষাৰ মৰ্যাদা দিয়াৰ পিছৰপৰাই অতি দ্ৰুতগতিৰে ইংৰাজৰ দিনত গঢ় লোৱা অসমৰ

ৰাজনৈতিক মানচিত্ৰৰ অন্তৰ্ভুক্ত জনগোষ্ঠীসমূহৰ সংহতিৰ এনজৰীডাল ছিগি ঠান-বান হ'ল। এনে বিভাজনৰ আন কিছুমান আৰ্থ-ৰাজনৈতিক কাৰণ আছে যদিও, অসমীয়া ভাষা জাপি দিয়াটোৱেই ইয়াৰ ফিৰিঙতিসদৃশ ভূমিকা ল'লে আৰু জাতীয়তাবাদে শুকুৱাই পেলোৱা ঐক্যৰ বৰ্ণাঢ্য পথাৰখনত খাণ্ডৱদাহী দাবানলৰ সৃষ্টি কৰিলে।

অসমীয়া ভাষা ৰাজ্যিক ভাষা কৰাৰ পিছত অসমীয়াৰ আটাইতকৈ নিকট আৰু 'নাগামিজ' কোৱা বন্ধু জাতি নগাসকলে ১৯৬৩ চনত সুকীয়া ৰাজ্য হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা লাভ কৰিলে! একে পথকে অনুসৰণ কৰিলে খাচি আৰু গাৰোসকলে। ১৯৭২ চনৰ জানুৱাৰীত মেঘালয়া সৃষ্টি হ'ল। অসমৰ অতি আপোন শ্বিলঙীয়া সপোনৰ ঘাটিস্বৰূপ ৰাজধানী চহৰখন মেঘালয়ৰ অন্তৰ্ভুক্ত হ'ল। অসমে সুকীয়া ৰাজধানী দিশপুৰত নিৰ্মাণ কৰিলে। ১৯৭১ চনৰ উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চল পুনৰ্গঠন আইন (North-Eastern Area Reorganisation Act, 1971) অনুসৰি অৰুণাচল আৰু মিজোৰাম প্ৰথম কেন্দ্ৰীয়শাসিত অঞ্চল আৰু তাৰ পিছত পূৰ্ণাংগ ৰাজ্যলৈ উন্নীত হ'ল।

এইদৰে ১৯৬০ চনৰ ভাষা আইন প্ৰণয়নৰ মাত্ৰ পোন্ধৰ বছৰমানৰ ভিতৰতে উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ সকলো জনজাতীয় পাৰ্বত্য ৰাজ্য সুকীয়া হ'ল। বৰাক উপত্যকাৰ বঙালীভাষীসকল ক্ষুদ্ধ হ'লেও, ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাতো বহু বঙালীভাষী থকা অৱস্থাত সুকীয়া হোৱা প্ৰৱণতা হ্ৰাস পালে; কিন্তু ভাষিক অসন্তুষ্টি থাকি গ'ল।

এই পৰ্যায়তে বড়ো জনগোষ্ঠীৰ নেতৃত্বত পিটিচিএ-ই এখন স্বায়ত্তশাসিত অঞ্চল দাবী কৰি নিজৰ অসন্তুষ্টি ব্যক্ত কৰিলে। বড়ো সাহিত্য সভা এই দাবীৰ সমৰ্থনত মুখৰ হৈ উঠিল। স্বায়ত্তশাসিত অঞ্চলৰ দাবীতে পিটিচিএ-ই ১৯৭২ চনত নিৰ্বাচনত অংশ গ্ৰহণ কৰি এখন আসনত জয়লাভ কৰিলে। ১৯৭৩ চনৰ ডিচেম্বৰ মাহত এই স্বায়ত্তশাসিত অঞ্চলক উদয়াচল নামকৰণৰ দাবী পিটিচিএ-ই উত্থাপন কৰিলেও লগে লগে গণ-আন্দোলন কৰিব নোৱাৰিলে।

বড়ো সাহিত্য সভাই কিন্তু জাতীয়তাৰ চেতনা বৃদ্ধিৰ উদ্দেশ্য আগত ৰাখিয়েই সম্ভৱতঃ বড়ো ভাষাৰ বাবে ৰোমান লিপি গ্ৰহণৰ দাবীত তীব্ৰ গণ আন্দোলন আৰম্ভ কৰিলে। ১৯৭৩ চনৰ বড়ো সাহিত্য সভা আৰু পিটিচিএ-ই ৰোমান লিপি আৰু উদয়াচলৰ দাবীত তীব্ৰ সত্যাগ্ৰহ আৰম্ভ কৰিলে আৰু স্বাভাৱিকতে মিছা (MISA) আইনৰ অধীনত অগণন বড়ো যুৱক-যুৱতীক আটক কৰা হ'ল আৰু আৰক্ষী নিৰ্যাতনৰ ফলত বড়োসকলৰ ক্ষোভ দিনে দিনে তীব্ৰতৰ হ'বলৈ ধৰিলে।

বড়ো সাহিত্য সভাৰ ৰোমান লিপিৰ বিৰুদ্ধে স্থানীয় সংবাদপত্ৰ আৰু বুদ্ধিজীৱীৰ এটা সংকীৰ্ণমণা অংশই তীব্ৰ বিৰোধগাৰ কৰিলেও বড়োসকলে নিজৰ যুক্তিযুক্ততা প্ৰতিপন্ন কৰাৰ বাবে কোঠাৰী আয়োগৰ প্ৰতিবেদন, এছ. কে. চেটাৰ্জী আৰু বাণীকান্ত কাকতিৰ গৱেষণালব্ধ বক্তব্য দাঙি ধৰিলে। তদুপৰি ওচৰঘৰীয়া গাৰো জনগোষ্ঠী তথা উত্তৰ-পূৰ্বাঞ্চলৰ কেইবাখনো ৰাজ্যত ইংৰাজী ভাষাৰ প্ৰচলনে বড়ো সাহিত্য সভাৰ দাবীক শক্তি যোগালে। বড়ো ভাষা লিখাৰ বাবে ৰোমান লিপিৰ ব্যৱহাৰ ১৮৮৬ চনতে প্ৰথম কৰা হৈছিল আৰু ১৯০৪ চনৰপৰা ১৯৩৬ চনলৈ প্ৰাথমিক শিক্ষাত ইয়াক ব্যৱহাৰ কৰা হৈছিল। গতিকে সকলো দিশৰপৰাই বড়ো ভাষাৰ ক্ষেত্ৰত ৰোমান লিপিৰ গ্ৰহণযোগ্যতা প্ৰতিপন্ন কৰাত বড়ো সাহিত্য সভা সফলকাম হ'ল।

বড়ো সাহিত্য সভাই এই পৰ্বত চৰকাৰী ভাষা আইন আৰু শিক্ষা বিভাগৰ নিৰ্দেশ অমান্য কৰি প্ৰথম শ্ৰেণীৰপৰা বড়ো ভাষা মাধ্যমৰ বিদ্যালয়ত ৰোমান লিপিৰ পাঠ্যপুথি প্ৰচলন কৰিলে। ১৯৭৪ চনত গ্ৰহণ কৰা এই পদক্ষেপৰ লগে লগে চৰকাৰ আৰু বড়ো সাহিত্য সভা তথা বড়ো ৰাইজৰ মাজত সূচনা হ'ল পোনপটীয়া সংঘাতৰ। চৰকাৰে অস্বীকৃত পাঠ্যপুথি বিদ্যালয়ত প্ৰচলন কৰা সকলো বিদ্যালয়লৈ সকলো ধৰণৰ সাহায্য বন্ধ কৰি দিলে। এই পৰ্বতো আন্দোলনৰ জৰিয়তে সমস্যা সমাধানৰ পথ গ্ৰহণ নকৰি দমনমূলক নীতি চৰকাৰে অনুসৰণ কৰাত প্ৰকৃততে বড়ো জনগোষ্ঠীৰ মাজত বিচ্ছিন্নতা বাঢ়িল।

১৯৭৪-৭৫ চনত বড়ো সাহিত্য সভাই ৰোমান লিপিৰ দাবীত তীব্ৰ আন্দোলন গঢ়ি তুলিলে। বড়ো সাহিত্য সভাৰ দাবীৰ সমৰ্থনত বড়ো ভাষী বিধায়ক আৰু মন্ত্ৰীসকলে ১৯৭৪ চনৰ ২৪ ছেপ্টেম্বৰত এখন স্মাৰকপত্ৰ যোগে অসম চৰকাৰক নিজৰ দাবী সাব্যস্ত কৰিলে। বড়ো জনগোষ্ঠীৰ সকলো অংশৰ এই দাবীৰ প্ৰতি সমৰ্থন থকা সত্ত্বেও অসম চৰকাৰে এই স্মাৰকপত্ৰ গ্ৰহণ কৰি সমস্যাটো সমাধান কৰাত আগ্ৰহ নেদেখুৱালে, এই ঘটনাই বড়োসকলক অধিক বিচ্ছিন্ন কৰিলে।

অসম চৰকাৰৰ অৱহেলা আৰু দমনমূলক ব্যৱস্থা আৰু অসমৰ বুদ্ধিজীৱীসকলৰ বাস্তৱসন্মত দৃষ্টি-ভংগীৰ অভাৱত বড়ো সাহিত্য সভা, পিটিচিএ আৰু বড়ো ছাত্ৰ সংস্থাই অতি তীব্ৰতৰ কৰি তুলিলে লিপিৰ আন্দোলন। দূৰদৃষ্টিহীন আৰু একপ্ৰকাৰ অগণতান্ত্ৰিক আৰু অসহায় অসম চৰকাৰে এই অবস্থাত বড়ো লিপিৰ সমস্যা সমাধানৰ ভাৰ কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰলৈ এৰি দিলে। কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰে বড়ো প্ৰতিনিধিৰ লগত আলোচনা মৰ্মে ১৯৭৫ চনৰ ১২

এপ্ৰিলত বড়ো ভাষাৰ বাবে দেবনাগৰি লিপি গ্ৰহণৰ পৰামৰ্শ দিলে আৰু নানা তৰ্ক-বিতৰ্ক চলা সত্ত্বেও বড়োসকলে দেবনাগৰী লিপি গ্ৰহণ কৰিলে। অসম চৰকাৰ আৰু অসম সাহিত্য সভায়ো এই সিদ্ধান্ত মানি লোৱাটো তাৎপৰ্যপূৰ্ণ। অসম চৰকাৰে বড়ো ৰাইজৰ বিচ্ছিন্নতা বা অসম চৰকাৰ বিৰোধিতা ইমান দূৰ নাথাকিলেহেঁতেন।

১৯৭৭ চনত জৰুৰীকালীন অৱস্থা প্ৰত্যাহাৰৰ পিছত পিটিচিএ-ই জনতা পাৰ্টীৰ লগত বুজাবুজিলৈ আহি নিৰ্বাচনত জয়লাভ কৰে আৰু এটা কেবিনেট পৰ্যায়ৰ মন্ত্ৰীপদো লাভ কৰে। এই বুজাবুজিৰ চুক্তি অনুসৰি এটা স্বায়ত্তশাসিত অঞ্চলৰ উত্তৰ পাৰৰ বড়ো জনবসতিপূৰ্ণ অঞ্চলবোৰ চিনাক্ত কৰা আৰু এইবোৰ অঞ্চলৰ আৰ্থ-সামাজিক উন্নয়ন ব্যৱস্থা কৰাৰ লগতে দক্ষিণপাৰৰ বড়ো অঞ্চলবোৰ চিনাক্ত কৰাৰো ব্যৱস্থা কৰা হৈছিল। কিন্তু ওঠৰমহীয়া গোলাপ বৰবৰা চৰকাৰে এই ক্ষেত্ৰত বিশেষ কাৰ্য সম্পাদন কৰিবলৈ যো-জা নৌ-কৰোঁতেই জনতা চৰকাৰৰ পতন ঘটিল। গোলাপ বৰবৰা মন্ত্ৰীসভাৰ পতনৰ পিছত কেশৱ গগৈ মন্ত্ৰীসভাতো সমৰ ব্ৰহ্ম চৌধুৰী মন্ত্ৰী হ'ল। চৰণ নাৰ্জাৰীয়ে লোকসভাৰ সদস্য হিচাপে উদয়াচলৰ দাবী উত্থাপন কৰাৰ পৰিৱৰ্তে ইয়াৰ বিৰোধিতাহে কৰিলে। পিটিচিএই ১৯৮৫ চনত অগপ দলৰ লগতো নিৰ্বাচনী বুজাবুজি কৰিলে। সুকীয়া উদয়াচলৰ দাবী পৰিহাৰ কৰি পিটিচিএ-ই মাত্ৰ স্বায়ত্তশাসিত অঞ্চলৰ দাবীতে মনোনিৱেশ কৰিলে; কিন্তু পিটিচিএ-ৰ এই ব্যৱস্থাৰ ঘোৰ বিৰোধী হৈ উঠিল বড়ো ছাত্ৰসকল। পিটিচিএ-ই উদয়াচলৰ দাবী পৰিহাৰ কৰাৰ ফলত প্ৰগতিশীল পিটিচিএ বা পিটিচিএ (পি) গঠন হ'ল আৰু সুকীয়া কেন্দ্ৰীয় শাসিত 'মিচিং বড়োলেণ্ড'ৰ দাবী উত্থাপন কৰিলে।

সদৌ বড়ো ছাত্ৰ সন্থাই পিটিচিএ আৰু প্ৰগতিশীল পিটিচিএ-ৰ মাজত ঐক্য গঢ়ি তুলিবৰ বাবে প্ৰচেষ্টা কৰিছিল যদিও— সফলতা সুদূৰ গৰাহত হৈয়েই থাকিল। পিটিচিএ-ই সুকীয়া বড়োলেণ্ডৰ দাবী ত্যাগ কৰি অগপৰ মিত্ৰ দল হিচাপে স্বায়ত্তশাসিত অঞ্চল দাবী কৰাৰ বিৰুদ্ধাচৰণ কৰি বড়োসকলৰ জংগী অংশ ওলাই আহিল। ১৯৮৬ চনত ৮ উপেন্দ্ৰ নাথ ব্ৰহ্ম আবছুৰ সভাপতি নিৰ্বাচিত হয়। ইয়াৰ পিছৰপৰাই প্ৰকৃততে আবছু নেতৃত্বৰ এক গুৰুত্বপূৰ্ণ যুগৰ সূচনা হয়, বড়োলেণ্ডৰ দাবীত বড়োসকলে চলোৱা আন্দোলন আবছু নেতৃত্বলৈ আহে। পিটিচিএ নেতৃত্বৰপৰা অপসাৰিত হয়।

আবছুৰ আন্দোলন ১৯৮৭-১৯৯২-ৰ কালছোৱাত আদৰ্শগতভাৱে, তেওঁলোকৰ ঘোষণা অনুসৰি, এফালে অসমীয়া উগ্ৰ জাতীয়তাৰ বিৰুদ্ধে আৰু

আনফালে বড়োসকলৰ স্বাধিকাৰ প্ৰতিষ্ঠাৰ দাবীত গণতান্ত্ৰিকভাৱে আৰম্ভ হ'ল। ১৯৮৭ ৰ ২ মাৰ্চৰপৰা আবছুৰে ব্ৰহ্মপুত্ৰৰ উত্তৰপাৰত সুকীয়া বড়োলেণ্ড আৰু দক্ষিণপাৰত স্বায়ত্তশাসিত বড়ো জিলা নীলাচলৰ দাবীত আন্দোলন (সত্যাগ্ৰহ) আৰম্ভ কৰিলে। সামাজিক-অৰ্থনৈতিক, শিক্ষা বিষয়ক সকলো দাবী সমন্বিতে ৯২ দফীয়া এখন স্মাৰক-পত্ৰ প্ৰস্তুত কৰি আবছুয়ে স্মাৰক পত্ৰ প্ৰদানেৰে আন্দোলন আৰম্ভ কৰি ১৯৯০ চনৰ ভিতৰত সুকীয়া বড়োলেণ্ড প্ৰতিষ্ঠাৰ লক্ষ্য আগত ৰাখি আবছুয়ে কৰা আন্দোলনে অতি উগ্ৰতা লাভ কৰিলে। ১৯৮৭ চনৰ জুনৰ ১২ তাৰিখে গুৱাহাটীত অনুষ্ঠিত গণ-বিক্ষোভত 'ডিভাইড আছাম ফিফটি ফিফটি' দাবী তুলিলে। শান্তিপূৰ্ণ আন্দোলনে সফলতাৰ মুখ দেখাৰ সম্ভাৱনা ম্লান হোৱাত ১৯৮৮ চনৰ বাছবাৰী সন্মিলনত সুকীয়া বড়োলেণ্ড ৰাজ্যৰ দাবী উত্থাপন কৰা হয়। বড়ো পিপুলছ একছন কমিটিয়ে সুকীয়া বড়ো ৰাজ্যৰ দাবীৰ প্ৰতি পূৰ্ণ সমৰ্থন আগবঢ়ায়। আবছু আৰু ইউনাইটেড বড়ো লিবাৰেছন ফ্ৰণ্টে সুকীয়া ৰাজ্যৰ দাবী কৰাৰ বিপৰীতে সমৰ ব্ৰহ্মৰ নেতৃত্বত পিটিচিএ তথা এচাম বড়ো নেতাই এটা নৰম ভূমিকা গ্ৰহণ কৰিলে। প্ৰফুল্ল মহন্তৰ নেতৃত্বাধীন অগপ চৰকাৰে অসম পুনৰ খণ্ডিত কৰাৰ বিৰোধিতা কৰাই নহয়, জংগী ৰূপ গ্ৰহণ কৰা বড়ো আন্দোলন দমন কৰাৰো ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰিলে। বড়োলেণ্ড প্ৰতিষ্ঠাৰ দাবীত হিংস্ৰ পথ গ্ৰহণ কৰাই নহয়, অগপ চৰকাৰে কৰা আন্দোলনৰ আমন্ত্ৰণ অগ্ৰাহ্য কৰি আবছুয়ে প্ৰয়োজন হ'লে বিদেশী সাহায্য ল'বলৈও প্ৰস্তুত বুলি ঘোষণা কৰিলে। ব্যক্তি হিংসা আৰু ৰাষ্ট্ৰ হিংসাই এক ভয়াবহ ৰূপ গ্ৰহণ কৰিলে। ইউনাইটেড ট্ৰাইবেল লিবাৰেছন ফ্ৰণ্ট, গোটচিত্ৰ আদি সংগঠন আৰু আবছুৰ মাজত সৃষ্টি হ'ল এক ভয়াবহ সংঘাতৰ। বড়োসকলৰ ওপৰত চলা নিপীড়ন, বড়ো সন্ত্ৰাসবাদীসকলে চলোৱা ধ্বংসাত্মক আৰু সন্ত্ৰাসবাদী কাৰ্য তথা ভাতৃঘাতী সংঘৰ্ষৰ অনুপুংখ বিশ্লেষণলৈ আমি যাব খোজা নাই। আমি মাত্ৰ এইটো স্পষ্ট কৰি দিব খোজোঁ যে ৰাজ্য চৰকাৰ আৰু কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ লগত ত্ৰিভাষিক আলোচনাত বাৰম্বাৰ মিলিত হৈও কোনো সুফল নফলাত ১৯৯১ চনৰ ২৫ ফেব্ৰুৱাৰীত এটা বিশেষ কমিটি গঠন কৰি দিয়া হয় বড়ো সকলৰ স্বায়ত্ততা সম্পৰ্কীয় বিষয়বোৰ অধ্যয়ন কৰি যথার্থ পৰামৰ্শ দিবৰ বাবে। এই বিশেষজ্ঞ কমিটিৰ প্ৰতিবেদনো আবছু-বিপিএচিয়ে প্ৰত্যাখ্যান কৰে। আবছুৱে দাবী কৰা নখন জিলাত ব্যাপ্ত ৪৪৪৩ খন গাঁও সামৰি লোৱাৰ উপৰি বড়োলোক থকা অধিক ২০৯ খন অধিক জিলা আৰু ১০৩৫ খন

বড়োলোক বসতি নথকা জিলা বড়ো স্বায়ত্ত শাসিত এলেকাত অন্তৰ্ভুক্তিৰ দাবী তুলিলে। অসম চৰকাৰে এনে এক দাবী মানি লোৱাত অসম্মতি প্ৰকাশ কৰাত বিষয়টো কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ কান্ধলৈ যায় আৰু কেন্দ্ৰীয় চৰকাৰৰ পৰামৰ্শত এখন চুক্তি সম্পাদিত হয়। চুক্তি অনুসৰি বড়োলেও স্বায়ত্তশাসিত পৰিষদ ২০০০ খন গাঁও আৰু ২৫ খন চাহ বাগিচা সামৰি গঠন কৰাৰ প্ৰস্তাৱ দিয়া হয়। বড়োলেও স্বায়ত্তশাসিত পৰিষদ গঠনৰ বাবে ১৯৯৩ চনৰ ৫ এপ্ৰিলত এখন খছৰা বিধেয়ক বিধানসভাত উত্থাপন কৰা হয়। ৪০ জন সদস্যৰে গঠিত হ'ব লগা পৰিষদখনত ৩০ খন আসন সংৰক্ষিত ৰাখি বাকী আসন সাধাৰণ সম্প্ৰদায়সমূহৰ বাবে ৰখা হয়। বড়োলেও স্বায়ত্তশাসিত এলেকাৰ প্ৰস্তাৱিত বিধেয়কত ৩৮ টা গুৰুত্বপূৰ্ণ শিতান পৰিষদক পৰিচালনা কৰিবৰ বাবে গটাই দিয়া হয়। বিত্তীয় পৰিচালনা, কৰ সংগ্ৰহ আদিৰ অধিকাৰ স্বায়ত্ত পৰিষদক দিয়াৰ উপৰি উন্নয়নৰ আঁচনি প্ৰস্তুতকৰণ, বড়ো স্বায়ত্ত শাসিত এলেকাত বড়োৰ ধৰ্ম আৰু সামাজিক বিষয়, পৰম্পৰাগত বিধি-ব্যৱস্থা, ভূমিৰ মালিকানাৰ ওপৰত আইন প্ৰণয়নৰ ক্ষমতা প্ৰদান কৰা হয় পৰিষদক। আটাইতকৈ গুৰুত্বপূৰ্ণ কথা হ'ল বিধেয়কখনত বড়োলেও স্বায়ত্ত পৰিষদৰ সীমা অসম চৰকাৰৰ লগত আলোচনাৰ জৰিয়তে সলনি কৰিব পৰা প্ৰস্তাৱনা ৰখা হয়।

চুক্তিখনে প্ৰকৃততে আবছু আৰু বিপিএচিয়ে বিচৰা স্বায়ত্তশাসনৰ সংজ্ঞা অনুসৰি দিব পৰা খিনি দিলেনে নাই সেইটো প্ৰধান বিচাৰ্য বিষয় হ'লেও, অবড়ো লোকসকলে চুক্তিখন যে গ্ৰহণ নকৰিলে, বিশেষকৈ কোঁচ ৰাজবংশী আৰু বড়ো স্বায়ত্তশাসিত অঞ্চলৰ ভিতৰত পৰা অবড়োসকলৰ এটা অংশই অসন্তুষ্টি প্ৰকাশ কৰাটোও কম তাৎপৰ্যপূৰ্ণ কথা নহয়। অসম গণ-পৰিষদ দলৰ উপৰ্যুপৰি সমালোচনাও এই ক্ষেত্ৰত মন কৰিবলগীয়া। স্বায়ত্তশাসিত পৰিষদৰ ভিতৰত নিৰ্ধাৰিত নখন চাহ বাগিচাৰ অন্তৰ্ভুক্তি তথা অতি কম সংখ্যক জনজাতি বড়ো থকা অঞ্চল অন্তৰ্ভুক্তিৰ ফলত স্বাভাৱিকতে অগপ দলে সহজভাৱে গ্ৰহণ নকৰিলে। আনকি আদিবাসী জনসাধাৰণৰ মাজতো অসন্তুষ্টিৰ বা বলিল। ১৯৯৫ চনৰ সাধাৰণ নিৰ্বাচনৰ পিছত আদিবাসী আৰু বড়োৰ মাজত, ইয়াৰ আগে-পিছে ধৰ্মীয় সংখ্যালঘু আৰু বড়ো উগ্ৰপন্থীৰ সংঘৰ্ষ, ভাষিক সংখ্যালঘু আৰু বড়ো উগ্ৰপন্থীৰ সংঘৰ্ষ আৰু বড়ো উগ্ৰপন্থীৰ নব সংহাৰ মূৰ্তিয়ে সমস্যাটোৰ আন এটা দিশ স্পষ্ট কৰি দিলে। সেইটো হ'ল সাম্প্ৰদায়িক অসহিষ্ণুতা আৰু নিয়ন্ত্ৰণহীন

হিংসাৰ দিশ। অবড়োসকলৰ ওপৰত চলোৱা আক্ৰমণ আৰু নিৰ্যাতনৰ দিশবোৰে জাতিগত সমস্যাটোৰ আন এটা দিশ উন্মোচিত কৰিলে।

বড়োলেও স্বায়ত্তশাসিত এলেকাৰ সীমা নিৰূপণৰ সমস্যাটো এবা-ধৰাৰ মাজেদি সমাধানৰ প্ৰচেষ্টা কৰাৰ সলনি নিত্য নতুন দাবী উত্থাপনে প্ৰকৃততে সমস্যা সমাধানৰ ক্ষেত্ৰত থকা অনিচ্ছাকে সূচায়। সুকীয়া বড়োলেও স্থাপন নহ'লে যে বড়োসকলৰ জংগী অংশটো ক্ষান্ত নহয়, সেই কথা শেহতীয়া হিংস্ৰ ঘটনাবিলাকে প্ৰত্যাৱিত কৰিছে।

জাতিগত সমস্যাটো বড়োৰ তীব্ৰ আন্দোলন আৰু ইয়াৰ ক্ৰিয়া-প্ৰতিক্ৰিয়াৰ মাজেদি প্ৰকৃততে জাতিগত সমস্যাৰ অতীব জটিল দিশটো ফুটি উঠিছে। মিশ্ৰিত জন-সমষ্টিৰ ৰাজ্যখনত ভৌগোলিক অখণ্ডতা নথকা অঞ্চলবোৰত মাত্ৰ এটা জাতিৰ প্ৰাধান্য প্ৰতিষ্ঠা কৰিবলৈ গ'লে প্ৰকৃততে জটিল সাম্প্ৰদায়িক সংঘৰ্ষৰ সৃষ্টি হোৱাবেই বিপদ বেছি। এই সমস্যাটোৰ সমাধান কেৱল জন-সংখ্যাগত সমানুপাতিক প্ৰতিনিধিত্বৰ আধাৰত প্ৰতিনিধিত্বৰ জৰিয়তে, সম্পূৰ্ণ সহনশীলতাৰ মাজেদিয়ে সমাধান হ'ব পাৰে।

জনজাতি (Tribal) সমস্যাটো প্ৰকৃততে ইয়াৰ চৰিত্ৰগত বিশ্লেষণৰ সঠিক মাপকাঠীৰ অভাৱত সদায় ভুল বুজাবুজিৰ বিষয় হৈ আহিছে। বড়োসকলৰ আন্দোলনটোৰ চৰিত্ৰ বিশ্লেষণ কৰিলে এই কথা ওলাই পৰে যে ই জনজাতীয় (Tribal) আন্দোলন নহয়, জাতীয় (National) আন্দোলনহে। এই জাতীয় আন্দোলনে সঠিক আদৰ্শৰ অভাৱত জাতিগত চাফাইকৰণ (National cleansing)ৰ পথ গ্ৰহণ কৰিছে আৰু মিশ্ৰিত জনগোষ্ঠীৰ অঞ্চলবোৰ বিশুদ্ধ বড়ো জনগোষ্ঠীৰ নাইবা বড়ো প্ৰাধান্য থকা অঞ্চলত পৰিণত কৰাৰ উদ্দেশ্যে কাম কৰিছে। ১৯৮৭ চনৰ পিছৰ পৰা অকল অবড়ো হত্যা নহয়, বড়োসকলৰ নিজৰ মাজতো সৃষ্টি হৈছে ৰাজনৈতিক ঘৃণাৰ এক বাতাবৰণ। ৰাজনৈতিক মত নিমিত্ত অংশবোৰৰ এটাই আনটোক নিঃশেষ কৰাৰ বাবে ৰাজনৈতিক বা আদৰ্শগত বিতৰ্ক নহয়, শাৰীৰিক ঘটক (Physical annihilation)ৰ পথ গ্ৰহণ কৰিছে। ফলত বড়োসকলকে নিজৰ শিক্ষিত, সাহসী, ৰাজনৈতিকভাৱে সচেতন আৰু যুৱক অংশৰ এক বুজন অংশক আত্মঘাতী সংঘৰ্ষত হেৰুৱাব লগা হৈছে।

বড়োসকলৰ 'ট্ৰেজেডী'ৰ এই জাতিগত দিশটোলৈ চকু দিয়াৰ লগে লগে আমি মিশ্ৰিত জনগোষ্ঠীৰ অসমত জাতিগত সমস্যা সমাধানৰ বাবে গ্ৰহণ কৰিব লগা এটা সামগ্ৰিক নীতিৰ কথাও বিবেচনা কৰিব পাৰোঁ। জনগোষ্ঠীসমূহে অঞ্চলটোৰ বাইজৰ মিশ্ৰিত চৰিত্ৰ বুজিব লাগিব। মিশ্ৰিত হোৱা বাবেই জাতিগত

প্ৰশ্নৰ সমানুপাতিক (Proportionate) প্ৰতিনিধিত্বই একমাত্ৰ সমাধান বুলি ক'ব পাৰি; কিন্তু ভৌগোলিক বিভাজন অসম্ভৱ।

অসমীয়া জাতিৰ আত্মনিয়ন্ত্ৰণৰ প্ৰশ্নতো আমি দেখা পাওঁ আন জাতিৰ প্ৰতিক্ৰিয়া অগ্ৰাহ্য কৰাৰ এটা অভিলাষ ক্ৰমাগত তীব্ৰ হৈ পৰিছে। এই কথা কাৰো দুৰ্বোধ্য নহয় যে বড়ো, মিচিং, তিৱা, দেউৰী, কাৰ্বি, ৰাভা আদি জনগোষ্ঠীয়ে নিজকে অসমীয়া বুলি নাভাবিলে, চাৰিওফালৰ গাৰো, খাচি, জয়ন্তীয়া, মিজো, নগা, মণিপুৰী, কুকি, অৰুণাচলীসকলে নিজকে ভাৰতৰ অবিচ্ছেদ্য অংগ বুলি ভাবিলে অকল ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ এটা সাধাৰণ অংশতে বিচ্ছিন্ন হোৱাৰ প্ৰৱণতা কিমান বাস্তৱধৰ্মী তাক প্ৰকৃত অভিজ্ঞতাৰ আধাৰত বুজিবলৈ চেষ্টা কৰা প্ৰয়োজন। ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ সাধাৰণ অংশটোত আকৌ পমুৱা আৰু চাহ জনজাতিৰ শ্ৰমিকসকলৰ মাজত এতিয়াও সামাজিক সংহতিৰ প্ৰশ্নটো জটিল ৰূপতে আছে। বিদেশী বহিষ্কৰণ আন্দোলনে, বিশেষকৈ ভোটদাতাৰ তালিকা সংশোধনৰ বেমাৰটোৱে পমুৱাসকলক বিচ্ছিন্ন কৰিছে আৰু ইয়াৰ এটা অংশ ধীৰে ধীৰে অসমীয়া সমাজখনৰপৰা আঁতৰি গৈছে।

জাতিটো গঠনৰ ক্ষেত্ৰত যদি এনে ধৰণৰ ঘাট আৰু সংঘাটৰ সৃষ্টি হয় তেন্তে স্বায়ত্তশাসন আৰু স্বনিয়ন্ত্ৰণৰ দাবীত উগ্ৰভাৱে লগাৰ আগতে ডেকাচামে জাতিগত বুজাবুজি আৰু সমাজ গঠনৰ গণতান্ত্ৰিক প্ৰক্ৰিয়াটোৰ সুৰক্ষাৰ দিশটো অধিক গুৰুত্বসহকাৰে বিবেচনা কৰিব লাগিব। জাতিটোকে বিলুপ্ত কৰি জাতীয় অস্তিত্ব ৰক্ষা নহয়।

ভাষিক প্ৰশ্নতো এইটো ঘটে। চাহ জনগোষ্ঠী আৰু পমুৱাসকলে অসমীয়া ভাষা গ্ৰহণ কৰাৰ ওপৰতহে অসমীয়া ভাষা আৰু অসমীয়া জাতিৰ ভৱিষ্যৎ নিৰ্ভৰ কৰিছে। উতনুৱা স্বভাৱৰ উগ্ৰ জাতীয়তাবাদীয়ে নিজৰ উগ্ৰতা প্ৰত্যাহাৰ কৰি গঠনমূলক কামত আত্মনিয়োগ নকৰিলে চাহ জনগোষ্ঠী আৰু পমুৱাসকল আনবোৰ জনগোষ্ঠীৰ দৰেই অসমীয়া সমাজখনৰপৰা আঁতৰি যাব আৰু সেইটো হ'ব অসমীয়া জাতি সম্পূৰ্ণ বিলুপ্ত হোৱাৰ প্ৰক্ৰিয়া। এই অনিবাৰ্য সত্যটোক অস্বীকাৰ কৰাসকল অসমহিতৈষী কেতিয়াও নহয়। সংকীৰ্ণ ৰাজনৈতিক স্বার্থত অসমীয়া জাতিটো ধ্বংস কৰাৰ বাবে পমুৱা আৰু চাহ জনগোষ্ঠী নাইবা জনজাতি বিৰোধী নীতি আৰু কাৰ্য অব্যাহত ৰখাটো জাতিটোৰ প্ৰতি চৰম বিশ্বাসঘাতকতা মাত্ৰ।

সমাধান সূত্ৰৰ সন্ধান (এক)

সংৰক্ষণী আদৰ্শৰ গুৰিৰ কথা

এটা জাতিৰ সামাজিক-সাংস্কৃতিক ভৱিষ্যত জাতিটোৰ আভ্যন্তৰীণ সংৰক্ষণ আৰু বিকাশৰ 'স্বাভাৱিক ক্ষমতাৰ ওপৰত' নিৰ্ভৰ কৰে। স্বাভাৱিক ক্ষমতা বোলোঁতে আমি জাতিটোৰ অন্তৰ্ভুক্ত সকলো জন-গোষ্ঠী (Ethnic group), আঞ্চলিক বিভিন্নতা (Regional variation) আৰু ভাষিক বৈচিত্ৰ্যৰ বাধাহীন আৰু সুসম বিকাশৰ বাবে থকা জাতিটোৰ স্বাভাৱিক সামৰ্থৰ কথা বুজাইছোঁ। যি জাতিৰ এই স্বাভাৱিক ক্ষমতা নাইকিয়া হৈছে, বিভিন্ন আভ্যন্তৰীণ আৰু বাহ্যিক কাৰণত স্বাভাৱিক ক্ষমতাৰ ঠাইত জাতিগত দুৰ্বলতা আৰু পংগুত্ব আহিছে, তেনে জাতিৰ ভৱিষ্যত অনিশ্চিত হৈ পৰাটো স্বাভাৱিক। অসমীয়া তেনে এটা জাতি— যাৰ সমস্ত ভৱিষ্যত অনিশ্চিত হৈ পৰাটো স্বাভাৱিক। অসমীয়া তেনে এটা জাতি— যাৰ সমস্ত বৈশিষ্ট্য, বৈচিত্ৰ্য আৰু সম্ভাৱ্য সামৰ্থ্য থকা সত্ত্বেও বিভিন্ন আভ্যন্তৰীণ আৰু বাহ্যিক কাৰণত আজি জাতিটোৰ আভ্যন্তৰীণ বন্ধন বা সংহতি ফটা বাঁহৰ দৰে ফাল ফাল হৈছে আৰু ভৱিষ্যত বিকাশৰ সম্ভাৱনাবোৰ পয়া লাগিছে।

অধিকাংশৰি ৰায়চৌধুৰীয়ে যি সংৰক্ষণী আদৰ্শৰ গুৰি বঠা ধৰি অসমীয়া জাতিটোক এটা বান্ধোন আৰু আগবঢ়াৰ সাহস দিবলৈ প্ৰয়াস কৰিছিল, সেইটো স্থান আৰু কাল ভেদে বিভিন্ন নামত, অবিকশিত আৰ্থ-সামাজিক ব্যৱস্থাত চেপা খাই থকা জাতিৰ আত্মবোধ বা আত্মচেতনা অৰ্জনৰ প্ৰয়াস আৰু আত্মবিকাশৰ প্ৰচেষ্টাৰ বাহিৰে আন একো নহয়।

অৰ্থনৈতিকভাৱে পংগু আৰু সামাজিক তথা সাংস্কৃতিকভাৱে আভ্যন্তৰীণ আৰু বাহ্যিক ধ্বংসকামী শক্তিবদ্বাৰা জৰ্জৰিত প্ৰতিটো অনুন্নত জাতিয়েই নিজক ৰক্ষা কৰা আৰু বিকশিত কৰাৰ বাবে প্ৰচেষ্টা কৰে। সুদৃঢ় অতীতৰপৰাই অসমীয়া জাতিৰ বিকাশৰ তাগিদ আৰু বিকাশৰ পথত থকা বাধাবোৰ অতিক্ৰম কৰিবৰ বাবে গ্ৰহণ কৰা গতিশীল ব্যৱস্থাবোৰ অধ্যয়ন আৰু বিশ্লেষণ কৰিলে আমি আমাৰ ৰক্ষণ আৰু বিকাশৰ মূল বৈশিষ্ট্য আৰু কেৰোণবোৰ বুজিব পাৰিম।

প্ৰথমেই উল্লেখ কৰা ভাল যে স্বাভাৱিক বিকাশৰ গতি ধাৰাতে এক সৃজনশীল প্ৰগতিশীলতা (Creative progressive outlook)-ই ক্ৰিয়া কৰে। ৰক্ষণশীলতাই জাতিক বলিষ্ঠ ভেটিত প্ৰতিষ্ঠা কৰিব নোৱাৰে আৰু ইয়াত অস্থি-মজ্জা, মস্তিষ্ক, স্নায়ু-তন্ত্ৰৰ আঁহ-পাহ মুকলি কৰি শক্তিশালী গঢ় লোৱাৰ পথত বাধা স্বৰূপ হৈ দেখা দিয়ে।

বৰ্মণ যুগৰপৰাই আৰম্ভ কৰা যাওক

আজি আমি যি ভূখণ্ডক উত্তৰপূব ভাৰত বুলি অভিহিত কৰিছোঁ, এই ভূ-খণ্ড ইংৰাজ অহাৰ আগলৈকে স্বাধীন আৰু কিছুমান সুকীয়া বৈশিষ্ট্য থকা জাতিসমূহ বিকাশৰ বংগভূমি বুলি ক'ব পাৰি। ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ জনগোষ্ঠীসমূহৰ এই ক্ষেত্ৰত এটা নেতৃত্বশীল ভূমিকা সদায় আছিল আৰু আছে।

ইতিহাসে ঢুকি পোৱা যুগত বৰ্মণ বংশই হ'ল এই অঞ্চলৰ শক্তিশালী ৰাজবংশ যি ভাৰতৰপৰা নৃগোষ্ঠীগতভাৱে সুকীয়া আৰু ভাষিকভাৱে বৈশিষ্ট্যসম্পন্ন, ধৰ্মীয় আৰু সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত বৃহত্তৰ ভাৰতীয় মেলাখনত আদান-প্ৰদানৰ বাবে প্ৰস্তুত এটা শক্তিশালী ভিত্তি নিৰ্মাণ কৰিছিল। মনত ৰখা ভাল যে ৰাজনৈতিকভাৱে সাৰ্বভৌম শক্তিৰ আধাৰতহে এই সুকীয়া সাংস্কৃতিক ধাৰাৰ বিকাশ সম্ভৱ হৈছিল। মুকলি মন আৰু শক্তিয়ে নিজৰ সামৰ্থ্য প্ৰত্যায়িত কৰাৰ ক্ষমতা এই দুয়োটাৰে সমন্বয়ত এই ভূ-খণ্ডত এক বৈশিষ্ট্যসম্পন্ন জাতিগত উপাদান গঢ় দিয়াৰ ক্ষেত্ৰত ভাস্কৰ বৰ্মণৰ ভূমিকাই প্ৰথম আৰু সৰ্বাগ্ৰগণ্য। ভাৰতৰপৰা হিউয়েন চাঙক আমন্ত্ৰণ কৰি অনাৰ সুমতি বা চেতনাসম্পন্ন ভাস্কৰ বৰ্মণৰ ভূমিকা ইতিহাসৰ এই প্ৰাথমিক পৰ্বতে ভাৰতৰ মহাসম্মিলনত নেতৃত্বশীল ভূমিকা গ্ৰহণ কৰা শক্তিশালী ৰজাৰ সমন্বয়মুখী ভূমিকা আছিল। সম্ভৱ বৌদ্ধ আৰু শৈৱ ধৰ্মৰ সমন্বয়ত এক শক্তিশালী সংস্কৃতিৰ বুনিয়াদ নিৰ্মাণত ভাস্কৰ বৰ্মণৰ ভূমিকাই যথেষ্ট প্ৰভাৱ বিস্তাৰ কৰিছিল আৰু এই প্ৰভাৱ নৱ-বৈষ্ণৱ ধৰ্মৰ শক্তিশালী জাগৰণৰ পৰ্বলৈকে থাকি গৈছিল। নিজৰ শক্তিক অক্ষুণ্ণ ৰাখি ভাৰতৰ দুৰাৰখনেদি গ্ৰহণ আৰু আত্মীকৃত (Absorption) কৰাৰ এই প্ৰক্ৰিয়াই অসমীয়া (পূৰ্বৰ কামৰূপী) সংস্কৃতিৰ বিকাশৰ গুৰি কথা।

চুকাফা পৰ্ব

চাওলুং চুকাফাৰ জৰিয়তে পূৰ্বৰ দুৱাৰ মুখেদি প্ৰৱেশ কৰি সমন্বয়ৰ কঠিয়াতলীত নানা ক্ষুদ্ৰ ক্ষুদ্ৰ জনগোষ্ঠীক ঐক্যবদ্ধ কৰি সৌমাৰত এখন সুকীয়া ৰাজ্য প্ৰতিষ্ঠা কৰা চুকাফা এক অন্যান্য প্ৰতিভাসম্পন্ন ৰাষ্ট্ৰনেতা আছিল। সৰু সৰু বৰাহী, চুতীয়া, মৰাণ, কছাৰী, নগা গাঁও কিম্বা ৰাজ্যবোৰ ঐক্যবদ্ধ কৰি এখন শক্তিশালী সমাজৰ ভেটি নিৰ্মাণ কৰা চুকাফাৰ আদৰ্শ কেইবাটাও গুৰুত্বপূৰ্ণ বৈশিষ্ট্যৰদ্বাৰা মহিমামণ্ডিত। (এক) প্ৰথম কথা, চুকাফাই শক্তি গঢ় বিসৰ্জন দিয়া নাছিল। সামৰিক, আৰ্থিক আৰু সামাজিক এই তিনিও বিধ শক্তিক গঢ় দিয়াৰ

প্ৰয়াস কৰিছিল। আনহাতে, এই তিনিওবিধ শক্তি গঢ় দিবলৈ যাওঁতে আভ্যন্তৰীণ ভাষা আৰু সংস্কৃতিক কাম্য আৰু প্ৰাপ্য মৰ্যাদা প্ৰদান কৰাৰ ক্ষেত্ৰত চুকাফাই এক মহত্বপূৰ্ণ অৱদান আগ বঢ়াইছিল।

খলুৱা ভাষা আৰু কৃষ্টিক বুকুত সারটি ধৰি এক শক্তিশালী মানৱ-সমাজ নিৰ্মাণ কৰাৰ যি চুকাফা-কল্পনা — সেই কল্পনাৰ আঁত ধৰি বিজ্ঞজেনোচিত দৃষ্টি-ভংগীৰে দুবাহু প্ৰসাৰিত কৰি ৰাখিব পাৰিলেহে, অৰ্থাৎ আমাৰ জাতীয় নেতৃত্বৰ সিমানখিনি শক্তি আৰু মহত্ব থাকিলেহে সভ্যতাৰ স্বাভাৱিক বিকাশ অব্যাহত থাকিব।

চুকাফাই আহোম ৰাজত্ব প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ আগতে যে কৃষ্টি সভ্যতা আৰু ভাষাৰ নামত 'কিবা এটা' আছিল, শ্ৰীমন্ত শংকৰৰ নৱবৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ আগতেই যে বিদেশীক কিছু দিব পৰা আৰু বিদেশীৰপৰা কিছু গ্ৰহণ কৰি মিলি-জুলি এক নতুন সভ্যতাৰ সূচনা কৰিব পৰা কিছুমান ক্ষুদ্ৰ হ'লেও মহৎ প্ৰতিভা ধৰি ৰাখিবপৰা গাঁওভিত্তিক ৰাজ্য আৰু ৰজা আছিল সেইটো অস্বীকাৰ্য, অন্যথা চুকাফাই খলুৱা ভাষা-কৃষ্টি গ্ৰহণৰ আৰু নতুন পথ ৰচনাৰ বাস্তৱ পটভূমিয়েই ৰচনা নহ'লহেতেন।

১৬৪ (ম)

চুকাফাই সৌমাৰত আহোম ৰাজত্বৰ ভেটি প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ তিনিটা শতিকাৰ পিছত পশ্চিম অসমত কামৰূপ-কমতাৰ জঁকাটোত ৰক্ত-কণিকা প্ৰৱাহিত কৰি কোঁচ ৰজাসকলে আন এক ধাৰা প্ৰৱাহিত কৰিলে। এই ধাৰাটোৱেই বৰ্মণ যুগতে সূচনা হোৱা পশ্চিম অসমৰ বৰণীয় সভ্যতাৰ শেষ ধ্বজা বাহক বুলি আমি অভিহিত কৰিব পাৰোঁ। প্ৰাগজ্যোতিষ-কামৰূপ-কমতা-সৌমাৰৰ সম্মিলনতহে অসম 'অসম' হৈছে, বিভাজনত নহয়।

শংকৰে কি ক'লে?

উজনি-নামনিৰ দুয়োটা ধাৰাৰ সংমিশ্ৰণ আৰু অকৃত্ৰিম সংহতিয়েহে অসমৰ ঐক্যৰ বুনিয়াদ নিৰ্মাণ কৰিলে, তাকো আহোম যুগতে প্ৰায়খিনি সম্পন্ন হ'ল, ইংৰাজৰ যুগত মধ্যবিত্ত নেতৃত্বই এই সংহতিৰ মেৰঘৰত মাথো শক্তিশালী ধাতুৰ গজাল মাৰিলে। চুকাফা আৰু বিশ্বসিংহ নৰনাৰায়ণৰ অৱদানৰ মাজত আধুনিক যুগত দূৰত্ব বঢ়াবলৈ অচেতনভাৱেই হওক বা সচেতনভাৱেই হওক কোনো ধৰণৰ প্ৰচেষ্টা কৰিলে তাৰ ফলশ্ৰুতি হ'ব বিষময়।

চুকাফাৰ পিছত আহোম ৰজাসকলে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ মূল ভূ-খণ্ডলৈ ৰাজ্য সম্প্ৰসাৰিত কৰোঁতে প্ৰায় তিনিটা শতিকা পাৰ হৈ গৈছিল। ইয়াৰ বিপৰীতে কোঁচ ৰাজবংশয়ো কেইটামান পুৰুষ ধৰি এক সুন্দৰ শক্তিশালী ৰাজ্য এখনৰ গুৰি

ধৰিছিল। পশ্চিমৰ মোগল শক্তিৰ আক্ৰমণৰ ঠান-বান হোৱাৰ পিছত এই ৰাজ্যৰ বৈশিষ্ট্যসম্পন্ন উপাদানখিনিয়ে মিত্ৰ বিচাৰি ল'লে ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাত। এইটো এক বৈশিষ্ট্যসম্পন্ন ঘটনা। এই ঘটনা নঘটা হ'লে কামৰূপ-কমতাৰ শক্তিশালী উপাদানে সৌমাৰৰ স্বৰ্ণ-মণ্ডিত ঐতিহ্যৰে সমন্বিত হৈ এক নতুন সভ্যতা নিৰ্মাণৰ সম্ভাৱনা সৃষ্টি কৰিব নোৱাৰিলেহেঁতেন।

ৰাজনৈতিকভাৱে আহোম ৰাজ্যত সুদীৰ্ঘ ছশবছৰত গঢ় লোৱা উপাদানবিলাকৰ মাজত আত্মিক আৰু সাংস্কৃতিক শক্তি প্ৰদানত নৱ-বৈষ্ণৱ আন্দোলনৰ এক শক্তিশালী অৱদান অনস্বীকাৰ্যভাৱে আছে। বিশেষভাৱে গীতে-মাতে ভাওনা-সৱাহে শ্ৰীমন্ত শংকৰে যি বুনিয়াদ সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত নিৰ্মাণ কৰিলে – সেই বুনিয়াদ নথকা হ'লে সৌমাৰ আৰু কামপীঠ-বতুপীঠৰ মহামিলন হয়তো আধৰুৱা হৈ থাকিলেহেঁতেন। বিন্দু বিন্দু সংস্কৃতিৰ মৌ মহাভাৰতৰ পথাৰখনত সংগ্ৰহ কৰি অসমত মৌচাক নিৰ্মাণ কৰা নৱবৈষ্ণৱ কাৰিকৰসকলৰ ভূমিকা এই ক্ষেত্ৰত চিৰনমস্যা। নৱবৈষ্ণৱ আন্দোলন বোলোঁতে আমি অৱশ্যে ইয়াৰ বৃহৎ সাংস্কৃতিক ডেউকাকেইখনে সৃষ্টি কৰা ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকা জোৰা জোৱাৰৰ কথাহে বুজাইছে – এতিয়াৰ অসমত ধৰ্মৰ নামত ঠায়ে-ঠায়ে বৰ্তি থকা জঁকাটোৰ কথা বুজোঁৱা নাই।

ইংৰাজৰ যুগত কি দেখিলে মধ্যবিত্তই

প্ৰকৃততে ইংৰাজৰ যুগৰ মধ্যবিত্তৰ শিক্ষিত আৰু সচেতন অংশই সাহিত্য আৰু সংস্কৃতি চৰ্চা কৰিবলৈ যাওঁতে উল্লিখিত উপাদানসমূহৰ তাৎপৰ্য নতুন ধৰণে বুজি উঠিছিল আৰু এই বৃহৎ অঞ্চলটোত সংহতিৰ সেতু নিৰ্মাণৰ বাবে এক শক্তিশালী অবিৰাম আন্দোলনৰ সূচনা কৰিছিল। অ. ভা. উ. সাই আৰম্ভ কৰা কামখিনি ইয়াৰ অতি প্ৰাথমিক বীজ মাত্ৰ।

অসমীয়া ভাষা-সাহিত্যৰ গুৰি বঠা ধৰা হেম-লক্ষ্মী-চন্দ্ৰকুমাৰৰ আত্মচেতনা, কমলাকান্তৰ অগ্নিবৰ্ষী ঐতিহাসিক চেতনা প্ৰকাশৰ প্ৰয়াস, অম্বিকাগিৰিৰ সিংহসদৃশ আত্মৰক্ষা আৰু আত্মপ্ৰতিষ্ঠাৰ প্ৰয়াস আৰু সবাবো উৰ্বৃত জ্যোতিপ্ৰসাদ-বিষ্ণুপ্ৰসাদৰ গ্ৰহণ আৰু বৰ্জনৰ মাজেদি প্ৰগতিশীল অসমীয়া সংস্কৃতি গঢ়াৰ মহান আদৰ্শই এক জাতীয় সভ্যতাৰ বাবে প্ৰসাৰতা সৃষ্টি কৰিলে, উৰ্বৰতা প্ৰদান কৰিলে যি উৰ্বৰতা আৰু প্ৰসাৰতা অবিহনে অসমীয়া ভাষাক খামুচি ধৰি এটা প্ৰগতিশীল সংস্কৃতিৰ জন্ম আৰু বিকাশ হ'ব নোৱাৰে।

সংৰক্ষণৰ চেতনা আৰু পূব তথা পশ্চিমৰপৰা গ্ৰহণৰ উদাৰতা, লগতে আত্মীকৰণৰ সামৰ্থ্যইহে ইংৰাজৰ দিনত অসমীয়া সংস্কৃতি-সভ্যতাক এক প্ৰগতিশীল ৰূপ দিবলৈ সক্ষম হ'ল। অম্বিকাগিৰিকে ধৰি ইংৰাজৰ যুগৰ জাতীয়

মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ চেতনাৰ মূল্যায়ন কৰিবলৈ যাওঁতে আমি এই সংৰক্ষণ আৰু বিকাশৰ দ্বিমুখী ধাৰাক সমন্বিত কৰাৰ প্ৰচেষ্টাকেই সৰ্বাধিক মহত্বপূৰ্ণ বুলিব লাগিব। এখন দলং, এখন কলেজ নাইবা এখন বিশ্ববিদ্যালয় নিৰ্মাণৰ বাবে দাবী কৰা কিছুমান বিচ্ছিন্ন প্ৰচেষ্টাৰ মাজতে মধ্যবিত্ত শ্ৰেণী শেষ হৈ যোৱা হ'লে আজি আমি অসমীয়া নামৰ চিত্ৰ-বিচিত্ৰ সন্মান সচেতন জাতিটো নেদেখিলোহেঁতেন।

ভৱিষ্যৎ চিন্তা?

আজি (হঠাৎ বুলিলেও ভুল নহয়) কিছুমান ৰাজনৈতিক নেতা আৰু চৰকাৰে পুৰণি যুগৰ মহান নেতাসকলৰ অৱদানৰ প্ৰতি ভক্তিত গদ গদ হৈ তেওঁলোকৰ আদৰ্শৰেই ভৱিষ্যৎ অসম নিৰ্মাণ কৰিব পৰা যাব বুলি ক'ব খোজে। কংগ্ৰেছ (ই) শাসনৰ প্ৰাৰম্ভৰপৰাই এনে এটা ধাৰা প্ৰৱাহিত হৈছে। চৰকাৰ আৰু চৰকাৰবিৰোধী দুয়োটা প্ৰথাই চুকাফা, লাচিত, শ্ৰীমন্ত শংকৰ, চিলাৰায়— এইসকলৰ নাম ভিন্ন উদ্দেশ্যৰে ভিন্ন স্থানত লৈ বহু সময়ত ঐতিহাসিক ব্যক্তিসকলৰ অৱদানকেই বিকৃত আৰু বহুসময়ত সংকীৰ্ণভাৱে ব্যাখ্যা কৰিছে। জাতীয় জাগৰণৰ যুগত অতীত-প্ৰীতি আৰু বীৰ-উপাসনাৰ এক ৰোমাণ্টিক প্ৰৱণতা প্ৰকাশ পোৱাটো অস্বাভাৱিক নহয়, এই স্বাভাৱিক প্ৰৱণতা থকা হেতুকেই ৰাজনৈতিক নেতাসকলে বীৰ আৰু ত্যাগী পুৰুষসকলৰ নাম লয় নিজৰ উদ্দেশ্য পূৰণৰ বাবে।

অতীত-প্ৰীতি আৰু বীৰ-উপাসনা প্ৰয়োজনীয় বহল বৈজ্ঞানিক বিশ্লেষণৰ ভেটিৰপৰা বিচ্যুত হ'লে তাৰ ফলত অসমৰ সংহতিৰ এনাজৰি দৃঢ় হোৱাৰ সলনি অদূৰ ভৱিষ্যতে ছিন্ন-ভিন্ন হোৱাৰহে ভয় আছে।

সংৰক্ষণমুখী চিন্তা আৰু ভৱিষ্যৎ বিকাশৰ মাজত সমন্বয় সাধন কৰিবলৈ প্ৰয়াস কৰাসকলে জ্ঞান চকু মেলি নিঃকিন, হোজা আৰু ঐক্যবিহীন অসমীয়া জনগোষ্ঠীবিলাকৰ মাজত সৃষ্টি হোৱা দ্বন্দ্বখনৰ জটিল ৰূপটো বুজিবলৈ চেষ্টা কৰিব। এতিয়া কেৱল এটা 'চুক'ৰ বা 'খণ্ড'ৰ কথালৈ যুঁজ চলি আছে। এনে সময়ত আমাক যদি সংৰক্ষণ লাগে তেন্তে তাৰ আদৰ্শ হ'ব কামৰূপ-প্ৰাগজ্যোতিষ-সৌমাৰৰ ব্যাপক সভ্যতাৰ নেতৃত্ব প্ৰদান কৰা – সময় আৰু স্থান দুয়োটাকে প্ৰতিনিধিত্ব কৰা ব্ৰহ্মপুত্ৰ সভ্যতাৰ নেতৃত্ব প্ৰদান কৰা অসমৰহে। ইয়াৰ এটা খণ্ড নহয়।

এই সভ্যতাৰ আৰম্ভণি ১২২৬ চনত নহয়। তাৰ বহু আগতে, হয়তো ভাস্কৰ বৰ্মণৰো আগতে। চুকাফাই মহৎ আদৰ্শবোধে এই ঐতিহাসিক সত্যক

স্বীকৃতি দিছিল বাবেই থলুৱা ভাষা-কৃষ্টিৰ আঁকোৱালি লোৱাটো সম্ভৱ হৈছিল। চুকাফাৰ পিছৰ বজাসকলৰো এই আদৰ্শগত মহানতা ক্ষুণ্ণ হোৱা নাছিল। বিভাজনমুখী আৰু সংকীৰ্ণ চিন্তাবোৰ আহিছে অৰ্থনৈতিক আৰু ৰাজনৈতিকভাৱে স্থিৰতা আৰু পতন অৱশ্যস্তাৱী হোৱাৰ পিছতহে।

একৈশ শতিকাৰ আলি-দোমোজাত আমি। ব্ৰহ্মপুত্ৰ উপত্যকাৰ সভ্যতাৰ বুনিয়াদ আমি নিৰ্মাণ কৰিব লাগিব। আংশিক চিন্তা, প্ৰতিক্ৰিয়াশীল বিভাজনমুখিতা আৰু অহৈতুক গোষ্ঠীদ্বন্দ্ব আমাক নালাগে। চুকাফাৰ নামত যাতে পুনৰ এক সংহতিৰ ধাৰাৰহে সূচনা হয়, বিভাজন আৰু বৈৰিতা সৃষ্টি নহয়— এই কথালৈ সুধী সমাজে চকু দিব।

সমাধান সূত্ৰৰ সন্ধান (দুই)

জনজাতি সমস্যাৰ সমাধান

আমি ইতিমধ্যে অসমীয়া সংস্কৃতিৰ বুকুত লীন নোযোৱা উপাদানসমূহৰ বিষয়ে আলোচনা কৰিছোঁ। বিষটোৰ সম্যক বিশ্লেষণৰ বাবে আমি নিজা সুকীয়া ভাষা-কৃষ্টি থকা বা নথকাৰ ভিত্তিত জনগোষ্ঠীসমূহক কেইবাটাও ভাগত ভাগ কৰিব পাৰোঁ :

(এক) অসমীয়াই যাৰ একমাত্ৰ ভাষা	বামুণ, কলিতা, কেওঁত, কৈৱৰ্ত, কায়স্থ, নাথ, যোগী, কমাৰ, কুমাৰ আদি বৃত্তিয়ালসকল, পুৰণি মুছলমানসকল।
(দুই) অসমীয়াই প্ৰধান ভাষা— অতীজতে সুকীয়া ভাষা আছিল, বৰ্তমান থাকিলেও ব্যৱহৃত নহয়।	আহোম, কোঁচ, চুতীয়া, ঠেঙাল, সোণোৱাল, মৰাণ আদি।
(তিনি) অসমীয়া ভাষা বাহিৰত সংযোগসাধিনী ভাষা — নিজা ভাষা এতিয়াও জীৱিত আৰু ব্যৱহৃত জনজাতীয় গোষ্ঠী।	কছাৰী, মিচিং দেউৰী, তিৱা, কাৰবি (ভৈয়ামৰ), বড়ো, ডিমাচা, নেপালী, গাৰো (ভৈয়ামৰ), মান-তাই, তাই তুৰং, তাই ফাকে, তাই-খামতি আদি।
(চাৰি) অজনজাতি— যাৰ নিজা ভাষা ঘৰত কয়—সহযোগসাধিনী ভাষা অসমীয়া।	পমুৱা মুছলমান, চাহ শ্ৰমিক আৰু প্ৰাক্তন চাহ শ্ৰমিক, প্ৰব্ৰজিত ভাৰতীয় সম্প্ৰদায়বিলাক।

এই সম্প্ৰদায়বিলাকৰ ভিতৰত প্ৰথম আৰু দ্বিতীয় ভাগ আৰু চতুৰ্থ ভাগৰ মাজত সম্প্ৰতি সমস্যা উদ্ভৱ হোৱা নাই আৰু ভৱিষ্যতেও জটিল সমস্যা সৃষ্টিৰ বিপদ ক্ষীণ।

তৃতীয় ভাগটোত থকা জনগোষ্ঠীসমূহৰ ভিতৰত প্ৰায়বোৰেই মধ্যযুগত সুকীয়া ৰাজ্য পাতি আহোমৰ লগত মিত্ৰতাপূৰ্ণভাৱে থকা। এই সম্প্ৰদায়বিলাকৰ

ভিতৰত কেইটামানৰ বাসভূমি ভৌগোলিকভাৱে অখণ্ড, সুকীয়া ভাষাৰ উপৰি সুকীয়া অৰ্থনৈতিক গাঁথনি (কাৰ্বিৰ ক্ষেত্ৰত) আৰু নামমাত্ৰ হ'লেও এটা বিকশিত শিক্ষিত শ্ৰেণী আৰু জাতীয় চেতনা আছে। এনে জনগোষ্ঠীসমূহৰ বাবে স্বায়ত্তশাসনৰ মূল বিধিৰ আধাৰত এটা সংঘীয় আৰ্হি গঢ়ি তুলিব পৰা যায় আৰু তোলাটো উচিত। কাৰণ মিশ্ৰিত জনগোষ্ঠীৰ বসতিপ্ৰধান এলেকাত সম্পূৰ্ণ বিচ্ছিন্নতা সম্ভৱ আৰু গ্ৰহণযোগ্য নহয়।

যদিহে দ্বিতীয় ভাগটোৰ কোঁচ, চুতীয়া আদি সম্প্ৰদায়ে দাবী কৰাৰ দৰে জনজাতি বুলি ঘোষণা কৰা হয়, তেন্তে এনে জনজাতিবিলাককো একে ধৰণৰ সংঘীয় আৰ্হিত সামৰি ল'ব পৰা যায়। চতুৰ্থ ভাগত থকা চাহ শ্ৰমিক জনগোষ্ঠীসমূহকো এনে এটা আৰ্হিত অন্তৰ্ভুক্ত কৰিব পৰা যায়।

কিন্তু সংঘীয় আৰ্হিটোৱেই একমাত্ৰ বিকল্প আৰ্হি বুলি ক'ব নোৱাৰি। স্থান (Space) বিভাজন কৰাটো যিহেতু সম্ভৱ নহয়, যিহেতু প্ৰায়বোৰ ঠাইতে মিশ্ৰিত জনগোষ্ঠীৰ বসতি বিদ্যমান সেয়ে জন-সংখ্যাৰ ভিত্তিত সংৰক্ষণ (Reservation proportionate to population)-ৰ ব্যৱস্থা কৰিব পৰা যায়। বিধানসভা আৰু লোকসভাৰ আসন, মন্ত্ৰিত্ব, নিয়োগ ক্ষেত্ৰ, শিক্ষা আৰু অন্যান্য সকলো সুযোগ-সুবিধাৰ ক্ষেত্ৰত আনুপাতিক সংৰক্ষণ ব্যৱস্থা প্ৰৱৰ্তন সঠিকভাৱে কৰিলে ভৌগোলিক বিভাজন নকৰাকৈও জাতিগত সমস্যাৰ সমাধান সম্ভৱ হ'ব পাৰে।

সংঘীয় আৰ্হি আৰু আনুপাতিক সংৰক্ষণ— এই দুয়োটাৰে মিশ্ৰণত এটা যথার্থ আৰ্হি পাব পাৰি নেকি তাকে জৰুৰীভাৱে চালি জাৰি চোৱা প্ৰয়োজন। এনে ক্ষেত্ৰত সংঘীয় আৰ্হিত পৰা বা নপৰা সকলো এলেকাতে থাকিব আনুপাতিক সংৰক্ষণ। বড়ো, কাৰ্বি, মিচিং, ৰাভা আৰু তিয়াক স্বায়ত্ততা প্ৰদান কৰিও সকলো এলেকা সামৰি আনুপাতিক সংৰক্ষণেই প্ৰকৃততাত স্থায়ী সমাধানৰ এটা পথ হ'ব পাৰে।

স্বায়ত্তশাসিত এলেকাৰ ভিতৰত পৰা অঞ্চলবোৰত থকা অজনজাতি বা স্বায়ত্ত অধিকাৰ নোপোৱাসকলৰ ক্ষেত্ৰত আনুপাতিক সংৰক্ষণ থাকিলে তেওঁলোকেও আৰু স্বায়ত্ততাৰ বিৰোধিতা কৰাৰ যুক্তি-যুক্ততা নাথাকিব।

সমাধান সূত্ৰৰ সন্ধান (তিনি)

মধ্যবিত্তৰ ভাষা-চেতনা

আমি ইতিমধ্যে আলোচনা কৰি আহিছোঁ যে বজাৰ ধাত্ৰীস্বৰূপ। বজাৰৰ ধাত্ৰীয়ে প্ৰত্যাখ্যান কৰা ভাষাৰ মৃত্যু অবধাৰিতভাৱে প্ৰত্যাখ্যান কৰা জাৰজ সন্তানৰ দৰে। বিদ্যালয় নাইবা প্ৰশাসনিক কাৰ্যালয়ত অসমীয়া ভাষা চলিলেও বজাৰত ই যদি নচলে তেন্তে দীৰ্ঘকালৰ মূৰত ই অব্যৱহৃত ভাষাত পৰিণত হ'ব আৰু ইয়াৰ মৃত্যু হৈ পৰিব অৱশ্যজ্ঞাৰী।

বিদ্যালয় আৰু চৰকাৰী, অৰ্ধচৰকাৰী, বেচৰকাৰী কাৰ্যালয়ত অসমীয়া ভাষাৰ প্ৰয়োগো মধ্যবিত্ত শিক্ষিত শ্ৰেণীৰ তৎপৰতাৰ অভাৱত বৰ্তমান কেনা লগা সমাধানত পৰিণত হৈছে। অসমীয়া মাধ্যমৰ বিদ্যালয়ক পৃষ্ঠপোষকতা নকৰি শিক্ষিত মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীয়ে ইতিমধ্যে ইংৰাজী মাধ্যমৰ বিদ্যালয়ক পৃষ্ঠপোষকতা কৰিবলৈ লৈছে। মহানগৰবিলাকত দূৰৰ কথা, গাঁওবিলাকতো ধীৰে ধীৰে নতুন চহকী শ্ৰেণীয়ে নিজৰ নতুন চামক নকল চাহাব তৈয়াৰ কৰা কমাৰশালত সুমুৱাই দিছে। এই প্ৰৱণতাটো মূলতঃ আমাৰ তথাকথিত ৰাজ্য চৰকাৰৰ মূল পোলোকা মৰা ধূতালি আৰু শিক্ষিত মধ্যবিত্ত তথা নতুন চহকী শ্ৰেণীৰ ভ্ৰান্ত চাহাবীয়ানাৰ ফলত নাইবা ক্লাবমুখী অধঃপতনৰ ফলস্বৰূপে হৈছে। এই শ্ৰেণীয়ে আই দেউতা বা মা-দেউতাৰ সলনি পাপা-মামা বুলিহে গৌৰৱ কৰে। দেখা যায় পৃথিৱীৰ প্ৰায়বোৰ দেশতে অধঃপতনৰ যুগত বিদেশী নিয়ন্ত্ৰণকাৰী শক্তিৰ প্ৰতি মানুহৰ মাজত সুবিধাবাদী শ্ৰেণীৰ আনুগত্য বৃদ্ধি পায়। ৰাছিয়ানবিলাকে ফৰাছী ভাষা নাইবা ইংৰাজী ভাষা কোৱাৰ দৰে এইটো নতুন ধনী চামৰ মানসিক অৱক্ষয় ৰোগ।

চৰকাৰী, অৰ্ধচৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী কাৰ্যালয়ত অসমীয়া ভাষা প্ৰয়োগ কৰাটো আনহাতে চৰকাৰী তৎপৰতাতহে সম্ভৱ। চৰকাৰ যেতিয়া দুৰ্বল, সুবিধাবাদী, দুৰ্নীতিগ্ৰস্ত আৰু ক্ষয়িষ্ণু চিন্তাৰ ধ্বজাধাৰী হৈ পৰে তেতিয়া ভাষা প্ৰয়োগৰ দৰে জটিল অথচ প্ৰয়োজনীয় ক্ষেত্ৰত মূৰ ঘমাবলৈ আহিব কিয়?

আমাৰ প্ৰশ্ন হ'ল একেলগে চৰকাৰ আৰু এই চৰকাৰ গঠনত নেতৃত্ব লোৱা শিক্ষিত মধ্যবিত্তৰ প্ৰতি। তেওঁলোকৰ ভাষা-চেতনা প্ৰয়োজন। তেওঁলোকে তৎকালে কিছুমান কাম কৰক—

(১) চৰকাৰী, অৰ্ধচৰকাৰী আৰু বেচৰকাৰী – সকলো প্ৰতিষ্ঠান নাইবা সংগঠনকে অসমীয়া ভাষা ব্যৱহাৰ কৰিবলৈ দিহা দিয়ক আৰু তাৰ বাবে কাৰ্যকৰী ব্যৱস্থা লওক। বিভিন্ন জনগোষ্ঠীৰ ভাষা শিক্ষাৰো বিকল্প ব্যৱস্থা চৰকাৰী প্ৰচেষ্টাত গঢ়ি তোলক।

(২) (ক) ইংৰাজী ভাষাৰ বিদ্যালয়ক পৃষ্ঠপোষকতা কৰাৰ সলনি মধ্যবিত্ত শ্ৰেণী আৰু চৰকাৰে থলুৱা ভাষাৰ বিদ্যালয় আৰু প্ৰশিক্ষণ প্ৰতিষ্ঠানক উদ্বোধন দিয়ক।

(খ) ইংৰাজী ভাষাৰ বিদ্যালয় স্থাপন, বিশেষকৈ ধৰ্মীয় প্ৰতিষ্ঠানক এই ক্ষেত্ৰত নেতৃত্ব লোৱাত আইনগত ব্যৱস্থা লোৱা হওক। ‘চেকুলাৰ’ দেশত ধৰ্মীয় শিক্ষালয় নাইবা শিক্ষাত ধৰ্মৰ হস্তক্ষেপ কাম্য নহয়।

(গ) ইংৰাজী মাধ্যমৰ বিদ্যালয় খোলাৰ উদ্দেশ্য, অৰ্থাৎ তথা অন্যান্য প্ৰাসংগিক প্ৰশ্নবোৰ আয়োগৰ জৰিয়তে তদন্ত কৰা হওক আৰু জৰুৰীভাৱে নিয়ন্ত্ৰণৰ মাজলৈ অনা হওক। বিশেষকৈ শিক্ষালয় প্ৰতিষ্ঠাৰ নামত শিক্ষাৰ ব্যৱসায়, নতুন চহকী শ্ৰেণীৰ ধন লুণ্ঠন কৰাৰ ব্যৱস্থা বন্ধ বা নিয়ন্ত্ৰণ কৰা হওক।

(ঘ) থলুৱা নিয়োগ ক্ষেত্ৰত ইংৰাজী ভাষা নহয়, অসমীয়া ভাষা জনা আৰু অসমীয়া মাধ্যমৰ বিদ্যালয়ৰ অৰ্থাৎ অৰ্জনৰ ওপৰত গুৰুত্ব আৰোপ কৰা হওক।

সবাবো উৰ্দ্ধত অসমীয়া শিক্ষিত শ্ৰেণীয়ে অসমীয়া ভাষা ক’বলৈ শিকক। অসমীয়া ভাষা ব্যৱহাৰ কৰক। এইটোৱেই জাতিটো বাচি থকাৰ একমাত্ৰ পথ।

সমাধান সূত্ৰৰ সন্ধান (চাৰি)

জন-সংখ্যাৰ ৰাজনীতি : জাতিগত বলিশাল

জনসংখ্যাৰ ৰাজনীতিয়ে আমাক ক’লে নি আছে সেইটো আমি দেখি আছে। ইংৰাজৰ দিনত খেতিৰ বাবে, ’৪৭ চনৰ পিছত ভোটৰ বাবে জনসংখ্যাৰ ৰাজনীতি খেলিলে সুবিধাবাদী অসম-শত্ৰুৰ দলে।

’৪৭ চনৰ পিছতো সীমা সুৰক্ষিত নকৰা, সুস্থ ভূমি নীতি ৰচনা আৰু প্ৰয়োগ নকৰা, সুস্থ জাতীয় নিয়োগ নীতি ৰচনা নকৰা, এখন ৰাষ্ট্ৰীয় নাগৰিক পঞ্জী অনুসৰণ নকৰা এটা চৰকাৰক দায়িত্বহীন আৰু জাতীয় শত্ৰু বুলি কোৱাৰ বাহিৰে আন কোনো যথার্থ বিশেষণ নাই।

১৯৭৯-১৯৮৫ চনৰ ভিতৰত সুদীৰ্ঘ অসম আন্দোলনৰ পিছত, প্ৰচুৰ ৰক্তক্ষয়ৰ বিনিময়ত যিটো আঞ্চলিক চৰকাৰ প্ৰতিষ্ঠা হ’ল— সিও ব্যৰ্থ হ’ল কাম্য কাৰ্যসূচী হাতত লৈ বিদেশী অনুপ্ৰৱেশ ৰোধ কৰাত। এনে এটা পটভূমিত বিদেশী বহিষ্কাৰৰ দাবীত বা অসম চুক্তি (১৯৮৫) ৰূপায়ণৰ দাবীত সদৌ অসম ছাত্ৰ সন্থাই পুনৰ আন্দোলনৰ কাৰ্যসূচী গ্ৰহণ কৰিছে।

ভোটদাতাৰ তালিকাৰ শেহতীয়া ৰাজনীতি আৰম্ভ হৈছে ৩.৬৭ লাখ ভোটদাতাক সন্দেহযুক্ত (D) চিহ্নেৰে চিনাক্তকৰাৰ ফলত। এই ‘ডি’ চিহ্নেৰে চিনাক্তসকলক নিৰ্বাচন আয়োগে ভোটদাতা বাহিত কৰিছে। অসম চুক্তিৰ ৰূপদানৰ বাবে অহৰহ দাবী উত্থাপন কৰি অহা সদৌ অসম ছাত্ৰ সন্থাই এইটো এটা ইতিবাচক পদক্ষেপ বুলি গণ্য কৰিছে। অসম চুক্তি ৰূপায়ণৰ বাইছ বছৰ পিছত এইটো প্ৰথম সন্দেহযুক্ত নাগৰিকৰ তালিকা প্ৰস্তুত কৰণৰ প্ৰচেষ্টা নিৰ্বাচন আয়োগে কৰিলে। দেখা যায় ইয়াৰ ফলত বিদেশী বহিষ্কাৰণ আন্দোলনটো পুনৰ আৰম্ভ হ’ব পাৰে।

এই পৰ্বত পুনৰ সংখ্যালঘু মৰ্চা, মুছলমান ছাত্ৰ সংগঠন আৰু কংগ্ৰেছ দলে সন্দেহযুক্ত (ডি) বিশেষণ আৰোপকৰণৰ বিৰোধিতা কৰিছে। ভাৰতীয় জনতা পাৰ্টিয়ে ‘সন্দেহযুক্ত’ক ভোটদান কৰিবলৈ দিয়াৰ বিৰুদ্ধে সতৰ্কবাণী শুনাই আছে। আনহাতে অসমৰ জাতীয়তাবাদী সংগঠনসমূহে নিৰ্বাচন আয়োগৰ কাৰ্যক আদৰ্শ জনাইছে।

নিৰ্বাচন আয়োগৰ কাৰ্য কিছু আইনগত আৰু কাৰিকৰী (Technical) ধৰণৰ। সন্দেহযুক্তসকল বিদেশী হয় নে নহয় সেইটো নিৰ্ণয় কৰিব আদালতেহে। গতিকে এই 'সন্দেহযুক্ত' সকলৰ নাগৰিকত্ব কেতিয়াও সন্দেহৰ মাজতে ওলমি থাকিব নোৱাৰে। যিমান সোনকালে এই 'সন্দেহযুক্ত' ৰ তালিকাখনৰ সন্দেহ দূৰ হয়, আইনগতভাৱে নাগৰিকত্ব নিৰ্ণয় হয় আৰু বিদেশীসকল চিনাক্ত হয় সিমানে মংগল। যিমানে এই 'সন্দেহযুক্ত' আখ্যা দিয়া সকলৰ ভৱিষ্যৎ অনিশ্চিত কৰি তোলা হ'ব, যিমানে দীৰ্ঘসূত্ৰী হ'ব এওঁলোকৰ ভৱিষ্যৎ — সিমানে সামাজিক সংগতি বিপন্ন হ'ব। ৩.৬৭ লাখ মানুহৰ লগতে অন্য মুছলমানসকলক সাঙুৰি এটা সাম্প্ৰদায়িক সংঘাত সৃষ্টি কৰাৰ মানসিকতাৰে কাম কৰাসকলৰপৰা অসমীয়া জাতি সতৰ্কতাৰে আঁতৰি থাকিব লাগিব।

অসমীয়া মানুহখিনিয়ে মনত ৰখা উৰ্চিত হ'ব যে চুকাফাই সূচনা কৰা, আহোম ৰাজতন্ত্ৰই পৃষ্ঠপোষকতা কৰা, শ্ৰীমন্ত শংকৰে প্ৰাণ দিয়া সংহতিৰ প্ৰক্ৰিয়াটোহে প্ৰকৃত জাতিগঠনৰ প্ৰক্ৰিয়া। এই প্ৰক্ৰিয়াত লাচিতেই কেৱল অসমৰক্ষী বৰসেনাপতি নহয়, বাঘ হাজৰিকা মুছলমান হৈও অসমীয়া বৰসেনাপতিৰ তলত সোহাতস্বৰূপে যুঁজ কৰিছিল। শ্ৰীমন্ত শংকৰৰ ধৰ্মানুসৰণ কৰি সকলো সম্প্ৰদায়েই পৰম ভকতৰ সমাজ ৰচনা কৰিছিল। এই প্ৰক্ৰিয়াটোকে বিষ্ণুপ্ৰসাদ আৰু জ্যোতিপ্ৰসাদে সংস্কৃতিৰ বিকাশৰ প্ৰক্ৰিয়া হিচাপে প্ৰতিষ্ঠা কৰাৰ বাবে যুঁজ কৰিলে। এই প্ৰক্ৰিয়াৰ কথা আজিৰ ছাত্ৰ আৰু যুৱক সমাজে পাহৰি গ'লে নচলিব।

এইটো এটা বিশেষ পৰিস্থিতি। এই পৰিস্থিতিত আৱেগ পৰিহাৰ কৰি আৰু সুবিধাবাদৰ নামান্তৰস্বৰূপ আকোৰগোঁজ মনোভাৱ পৰিহাৰ কৰি কিছুমান বাস্তৱ সত্য মানি লৈ কাম কৰিবৰ বাবে ভাৰত চৰকাৰ আৰু ৰাজ্য চৰকাৰ, লগতে সদৌ অসম ছাত্ৰ সন্থা সাজু থকা উচিত।

(এক) প্ৰথম কথা সীমান্ত সম্পূৰ্ণ নিয়ন্ত্ৰণ কৰা প্ৰয়োজন। কাঁটা তাঁৰ মূল কথা নহয়, মূল কথা আৰক্ষী আৰু সীমান্ত নিৰাপত্তা বাহিনীৰ কাৰিকৰী নিয়ন্ত্ৰণ। কাঁটা তাঁৰৰ বেৰা সম্পূৰ্ণ বিজ্ঞানসন্মতভাৱে দিও উল্লিখিত নিয়ন্ত্ৰণ অবিৰত ৰাখিব লাগিব।

(দুই) ধৰা পৰা অনুপ্ৰৱেশকাৰীৰ ক্ষেত্ৰত জৰুৰী ব্যৱস্থা হ'ল লগে লগে বহিষ্কৰণ—ইয়াৰ অন্যথা সুবিধাবাদী চামৰ বাবে ভোটৰ ৰাজনীতিৰ হেঁচাত ধৰা পৰা বিদেশীয়েও থকাৰ সুবিধা পায়। বহিষ্কৰণ ব্যৱস্থা কাৰ্যকৰী হ'ব পাৰে কেৱল আৰক্ষীৰ ন্যায্য সক্ৰিয়তাৰ আধাৰতহে।

(তিনি) ৰাষ্ট্ৰীয় নাগৰিক পঞ্জী প্ৰস্তুতকৰণ। ভোটদাতাৰ তালিকাতে নাম থকা বা নথকাটো নহয়, ৰাষ্ট্ৰীয় নাগৰিক পঞ্জীত নাম থকা বা নথকাটোহে হ'ব লাগে মূল বিচাৰ্য বিষয়।

ৰাষ্ট্ৰীয় নাগৰিক পঞ্জীৰ আধাৰত ভোটদাতাৰ তালিকা নতুনকৈ প্ৰস্তুত কৰা সময়ত বিদেশীৰ নাম যাতে নোসোমাই তাক নিৰ্ণয় কৰাত অসম চৰকাৰ আৰু আন্দোলনকাৰী সংগঠনবিলাকে কাৰ্যকৰী নিৰীক্ষণৰ ব্যৱস্থা গ্ৰহণ কৰক।

এইক্ষেত্ৰত থলুৱা সংখ্যালঘুসকলৰ সহযোগিতাইহে সমাধানৰ মূল চাবিকাঠি হ'ব।

(চাৰি) মানৱতাৰ আধাৰত যিসকলক বহিষ্কাৰ কৰা নহয় বা কৰিব নোৱাৰি — তেনে লোকক অস্থায়ী পাৰপত্ৰ দিয়া বা অনুমতিপত্ৰ দিয়াৰ ব্যৱস্থা কৰক।

(পাঁচ) যিসকল অমলৈ আহিছে কোনো ধৰণৰ অতীত নৰখাকৈ, তেওঁলোক অসমত থাকি যাতে সুস্থভাৱে অসমীয়া ভাষা-কৃষ্টি গ্ৰহণ কৰি অসমীয়া জাতিক শক্তিশালী কৰি বাঘ হাজৰিকাৰ ঐতিহ্য ৰক্ষা কৰিব পাৰে — সেই উদ্দেশ্যৰে জাতীয় সংগঠনবিলাকে কাম কৰক।

সবাবো উৰ্ধ্বত আমি মনত ৰখা ভাল হ'ব যে সংখ্যালঘু আৰু সংখ্যাগুৰুৰ সংমিশ্ৰণেৰেহে অসমীয়া জাতি বিকশিত হৈছে আৰু ভৱিষ্যতেও হ'ব। শ্ৰীমন্ত শংকৰ আৰু অজ্ঞান ফকীৰৰ আদৰ্শৰে উদুদ্ধ অসমীয়া সমাজখন যাতে বিজাতৰীয়া সাম্প্ৰদায়িক চিন্তাই ভিতৰি ভিতৰি ধ্বংস কৰিব নোৱাৰে তাৰ বাবে কাম কৰিব লাগিব জাতীয় সংগঠনসমূহে। সাম্প্ৰদায়িকতাক মৰিমূৰ কৰিহে অসমীয়া কৃষ্টি-সংস্কৃতিৰ বিকাশ সম্ভৱ হ'ব। ইয়াক প্ৰশ্নই দি বা নাকে মাতি চকু-কাণ মুদি থাকি অসমীয়াৰ সমাজ আৰু সংস্কৃতিৰ বিকাশ সম্ভৱ নহয়।

সমাধান সূত্ৰৰ সন্ধান (পাঁচ)

দায়িত্বশীল নেতৃত্ব গঠন

প্ৰকৃত্যৰ্তত উল্লিখিত সকলোবোৰ সমাধান সূত্ৰৰ সন্ধান কৰোঁতে এটা প্ৰধান প্ৰশ্ন এৰাই অহা হৈছে। সেইটো হ'ল সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক নেতৃত্ব। সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত আৰু লগতে ৰাজনীতিতো আজি এক নেতৃত্বশূন্য অৱস্থা বিৰাজ কৰিছে। মধ্যযুগত এই অভাৱ সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত যি অভাৱ শ্ৰীশ্ৰী শংকৰ-মাধৱ নাইবা নৱকৈৱৰ্ত সাংস্কৃতিক পুৰুষসকলে পূৰণ কৰিছিল, ইংৰাজৰ যুগত অসমৰ মানুহে ৰাজনৈতিক ক্ষেত্ৰত মণিৰামৰপৰা লোকপ্ৰিয় বৰদলৈলৈকে বিভিন্ন ৰং আৰু পৰ্যায়ৰ নানা ব্যক্তিৰ নেতৃত্ব লাভ কৰিছিল, সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত জগন্নাথ বৰুৱাৰপৰা জ্যোতিপ্ৰসাদ-বিষ্ণুপ্ৰসাদ ৰাভালৈকে ভিন্ন প্ৰয়োজন পূৰণ কৰা এক উচ্চ পৰ্যায়ৰ নেতৃত্ব অসমৰ মানুহে পাইছিল। সাহিত্যৰ ক্ষেত্ৰত লক্ষ্মীনাথ, পদ্মনাথৰপৰা অধিকাৰিগিলৈকে এক জাতীয় নেতৃত্ব প্ৰদানৰ প্ৰয়াস অসমৰ শিক্ষিত মধ্যবিত্তসকলে কৰিছিল আৰু এই নেতৃত্ব প্ৰদানত সফলকাম হৈছিল।

কিন্তু বৰ্তমান বিভিন্ন কাৰণত, বিশেষকৈ নেতৃত্ব গ্ৰহণ কৰিব লগাসকলৰ নৈতিক ভ্ৰষ্টাচাৰ, বৌদ্ধিক নেতৃত্ব দিব লগাসকলৰ নিয়মিত শোৱা, সুবিধাবাদী অথবা কুশীলবৰ চৰিত্ৰ আৰু একপ্ৰকাৰ ক্ষমাহীন যোগ্যতাৰ ফলত আজি মধ্যমীয়া তৰপৰ ক্ষমতালিপ্সু মানুহে সকলো ক্ষেত্ৰতে বেদখল চলাইছে। ৰাজনীতিত সকলো দিশতে, ন-পুৰণি সকলোৰে মাজত অযোগ্য, শঠ, দায়িত্বহীন আৰু ভ্ৰষ্টাচাৰীৰ ৰাজত্ব, ধৰ্মৰ নামত সংকীৰ্ণতা আৰু সাম্প্ৰদায়িকতাৰ প্ৰাদুৰ্ভাৱ, সাহিত্যৰ নামত লক্ষ্যহীনতা আৰু মজলীয়া বুদ্ধিৰ সুবিধাবাদীৰ ৰাজত্ব, সাংস্কৃতিক ক্ষেত্ৰত লক্ষ্যহীনতা আৰু দায়িত্বহীনতা, জাতীয় চৰিত্ৰৰ স্থলন – সকলোতে যদি এই অধঃপতনৰ লক্ষণবোৰ প্ৰকট হয়, তেন্তে অসমৰ সাধাৰণ মানুহে হাহাকাৰ নকৰিব কিয়?

সকলো ক্ষেত্ৰতে যেতিয়া অযোগ্যৰ নাইবা ক্ষমতালিপ্সুৰ ধন আৰু অস্ত্ৰ বা শক্তিৰ দত্তত কৰা ক্ষতিকাৰক কাম-কাজেই প্ৰাধান্য পায়, তেন্তে সাধাৰণ মানুহে খেৰ-কুটাকে সমুদ্ৰ যান বুলি সাৱটি লোৱাটোৱেই স্বাভাৱিক পৰিণতি। সকলো ক্ষেত্ৰতে দিন-ডকাইত বা নৈতিকতাহীনৰ ৰাজত্ব চলাটোৱেই ইয়াত প্ৰাসংগিক প্ৰমাণিত হোৱাটোও স্বাভাৱিক।

অসমীয়া শিক্ষিত মধ্যবিত্ত শ্ৰেণীৰ সৃষ্টিশীল, নৈতিকভাৱে উচ্চ পৰ্যায়ৰ, দক্ষতাৰ ক্ষেত্ৰত মোমাইতামুলী কিম্বা লাচিতৰ পৰম্পৰাৰ লগত ফেৰ মাৰিব পৰা, সাহস আৰু নৈতিকতাৰ ক্ষেত্ৰত অধিকাৰিগিৰি সদৃশ নেতৃত্বৰ অভাৱত বৰ্তমান মানুহে অধৰ্মৰ ভূমিকা লৈছে। নিজৰ পুত্ৰ-কন্যাৰ বয়সৰ সকলক নেতৃত্ব দিয়াৰ সলনি ভুলক্ৰমে নেতৃত্ব এৰি দিছে তেওঁলোকৰ কান্ধলৈ।

এনে এটা পটভূমিত গণতান্ত্ৰিক অধিকাৰ, মানৱীয় অধিকাৰ, নৈতিক প্ৰমূল্য – এইবোৰলৈ কোনে চকু দিব? অকল অসমীয়া ভাষীসকলৰ মাজতে যে এই প্ৰশ্নবোৰ উত্তৰবিহীন হৈছে তেনে নহয়। অন্য ভাষিক গোষ্ঠীবিলাকৰ ক্ষেত্ৰতো একে কথা। নেতৃত্বত বহি লৈছে দায়িত্বহীন লোকসকলে যাৰ বাবে যি কোনো সংকীৰ্ণ, নৈতিকতাহীন, ধ্বংসাত্মক আৰু মানৱীয় পৰম্পৰাৰ বিৰোধী কাম কৰাটো কোনো ধৰণৰ চিন্তাৰ কথাই নহয়। সকলো ক্ষেত্ৰতে কেৱল হত্যা, অপৰাধ, বিচ্ছিন্নতাৰ ৰাজত্বৰ মূল কাৰণ নেতৃত্বৰ লক্ষ্যহীনতা, দায়িত্বহীনতা বুলি ক'লে অকণো বঢ়াই কোৱা নহয়। এই পৰ্যায়ত ক্ষমতাৰ ৰাগিত মতলীয়া ল'ৰা-ৰজাৰ দৰে তেওঁলোকেও সকলোৰে অংগক্ষত কৰি নিজে ৰজা হিচাপে বৰ্তি থকাৰ কু-নীতিকে ৰাজনীতি বুলি চলাই দিছে। ৰাষ্ট্ৰসংগ্ৰাস আৰু ব্যক্তিসংগ্ৰাস বৃদ্ধিৰ মূল কৰাণো এই নেতৃত্বৰ ওপৰতে ন্যস্ত বুলিব পাৰি।

আমাৰ সামাজিক আৰু সাংস্কৃতিক জীৱনলৈ অমানিশাই খেদামাৰি অহাৰ মূলতে হ'ল উল্লিখিত জাতীয় নেতৃত্বশূন্যতা। এই অভাৱ পূৰণ কৰিবৰ বাবে ঐতিহাসিকভাৱে সচেতন, সকলো দিশতে সজাগসকল ওলাই নাহিলে, তাকো তৎকালীন নেতৃত্ব প্ৰমাণৰ বাবে দৃঢ়তাৰে ওলাই নাহিলে অসম প্ৰকৃততে নাৰাচে। আমিও নাৰাচোঁ।

কথাটো নেতিবাচক হ'ল যদিও বৰ্তমান ইয়াতে সামৰাৰ বাহিৰে আন উপায় নাই। ইতিবাচক ভূমিকা থকাসকলে মোৰ বোধেৰে নেতিবাচক দিশবোৰ জনা প্ৰয়োজন।

***

238